ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի. Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Օգոստոսի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 5 ռուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԷՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Թադէոսի, Սիմէօն, Արշակ և Գէորգ Եդիգարեանները խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինն իր Թանգագին ամուսին, իսկ միւսցածները իրանց սիրեցեալ հայր

ՄԱՀՏԵՍԻ-ՍԱՀԱԿ ԵԴԻԳԱՐԵԱՆԻ

մահվան մասին, որ տեղի է ունեցել Հին-Նախիջևանում, օգոստոսի 6-ին: Թաղումը կը կատարվի այսօր, երեքշաբթի, օգոստոսի 9-ին Հին-Նախիջևանում: 762. 1—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ (ОБОИ) ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ

Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գօլ. պր. 21, տուն Արտիստակ. Ընկ., տէլէֆօն № 355.

Պահեստում միշտ կան մեծ քանակութեամբ ընտիր պաստառներ ամենավերջին ստիլով ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր րուլօն: Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում:

ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ:

(Ե. Շ.) առ. 207. 50—43

ԲԺԻՇԿ Գ. Մ. ՂՈՂՕԲԵՐԻՁԷ

ներքին եւ կանացի հիւանդութիւնների հիւանդներին ընդունում է՝ երեկոյեան ժամը 5—7-ը:

Հասցէն՝ Кирпичная ул. № 16, տ. Սվիմօնովի:

առ. (Ե. Հ. Կ.) 756. 3 3

1882 Թ. 1896 Թ.

Ռուսաստանում խոշորական ծխախոտի գործարան

ԸՆԿ. Ա. Ն. ԲՕՂԴԱՆՕՎ ԵՒ ԸՆԿ.

յայտնում է ի գիտութիւն ծխողների՝

մեր գործարանի արտադրութիւնների անհագին սպառումը, որ բացատրվում է նրանց բարձր յատկութեամբ, ստիպում է մեր մրցակիցներին բաց թողնել իրանց քիչ արժեցող ապրանքները, դիմելով մեր արտադրութիւնների նմանութեան միայն արտաքինով, և ոչ թէ յատկութեամբ:

Մեր ապրանքը գնելիս խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել պետական գերբերին, որոնցով վարձատրված է քանիցս մեր գործարանը, և մեր ֆիրմայի վրա:

ԱՌԱՆՁՆԱՊԷՍ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՆՔ ԾԽԱԽՈՏՆԵՐ

ЯКА 10 հատը 10 կ. եւ 25 հատը 25 կ.

АДА, КАЛЬЯНЪ 10 հ. 6 կ. եւ 25 հ. 15 կ.

САЛЮТЪ 20 հատը 6 կոպ.

ЗОЛОТЫЯ 20 հատը 5 կոպ.

ԸՆԿ. Ա. Ն. ԲՕՂԴԱՆՕՎ ԵՒ ԸՆԿ.

Ներկայացուցիչ Ստեփան Նիկիտիչ Կարապետեանց ԹԻՖԼԻՍ, ԲԵԲՈՒԹԵԱՆ ՓՈՂ., № 37.

առ. (13, 19, 23, ս. 11) 764. 5—1

ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА ПАПИРОСЫ „ИНТЕЛЛИГЕНТНЫЯ" ЦѢНА 25 шт. 15 к. 10 ш. 6 к. 100 ш. 60 к.

ПАПИРОСЫ ЛЕВЪ 20 шт. 5 коп. ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА

ПАПИРОСЫ ЭКСТРА 15 шт. 6 коп. ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА

662. 100—23 առ. (Ե. Հ. Կ.)

ԲԺԻՇԿ Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ

Ներքին եւ Ջղային հիւանդութիւնների դունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1. ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.

Հասցէն՝ Կօչուբէեվսկայա փող. № 22. Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն:

(Ե. Հ. Կ.) առ. 243. 100—53

Ն.-Ագուլիսի հայոց դպրոցի համար հարկաւոր է մի միջնակարգ դպրոցաւարտ վարժուհի, գերադասելի է Յովհաննեանաւարտ: Դասաւանդելու է ձեռագործի (կար ու ձև), Թւաբանութեան և նկարչութեան դասերը: Պայմանները և վկայականները ուղարկել մինչև օգոստոսի 12-ը, աւագ-ուսուցչին հետեւեալ հասցէով. Ордубатъ (Эрив. губ.), Аршалуйсу Теръ-Овнаньянъ.

(Կ.Ե.) առ. 759. 2—2

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(Պաշտօնական)

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 6 օգոստոսի

Այսօր արտաքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ Ներատովը և գերմանական դեսպան Պուրտալէսը ստորագրեցին ստորև բերված համաձայնութիւնը:

«Ռուսաց և գերմանական կառավարութիւնները ելակէտ ունենալով այն սկզբունքը, թէ բոլոր ազգերը համահաւասար իրաւունքներ ունեն Պարսկաստանում առեւտուր անելու, և ի նկատի ունենալով մի կողմից, որ Ռուսաստանը այդ երկրում յատուկ շահեր ունի, և միւս կողմից, որ Գերմանիան հետամուտ է այնտեղ լոկ առեւտրական նպատակների, համաձայնութիւն կապեցին հետեւեալ կէտերի վերաբերութեամբ.

«Յօդուած I. Գերմանական կայսերական կառավարութիւնը յայտնում է, թէ ինքը մտադրութիւն չունի ոչ իր համար ձեռք բերել, ոչ պաշտպանել գերմանական կամ օտարազգի հպատակների միջնորդութիւնները՝ երկաթուղային, ճանապարհի, նաւագնացութեան և հեռագրական կօնցեսիաներ ստանալու Կասրից և Շիրինից սկսած դէպի հիւսիս, Սպահանի, Իէզդի և Խակի վրայով և վերջացած աւգանական սահմանով Գեազիկի բարձրութեան վրա:

«Յօդուած II. Իր կողմից ռուսաց կառավարութիւնը, նախատեսելով կօնցեսիա ստանալ պարսից կառավարութիւնից երկաթուղիների ցանց հաստատելու Պարսկաստանի հիւսիսում, պարտաւորվում է ի Թիւս միացածների կօնցեսիա խնդրել՝ կառուցանելու այն երկաթուղին, որ սկսվելու է Թէհրանից և վերջանալու է Խանէքինում, միացնելու համար Թիւրք-պարսկական սահմանագլխում յիշեալ գիծը Սադիջէ-Խանէկին գծի հետ, հէնց որ Կօնիա-Բաղդադի երկաթուղու այդ ճիւղը կատարուի: Երբ այդ կօնցեսիան ստացված կը լինի, վերոյիշեալ գծի կառուցման աշխատանքները պէտք է սկսվեն ոչ ուշ, քան Սադիջէ-Խանէկին ճիւղի աւարտումից 2 տարի յետոյ, և վերջանալու են 4 տարվայ ընթացքում: Ռուսական կառավարութիւնը իրան է վերապահում որոշել իր ժամանակին յիշեալ գծի ուղղութիւնը, հաշւի առնելով գերմանական կառավարութեան այդ առարկայի առիթով առաջադրած ցանկութիւնները: Երկու կառավարութիւնները դիւրացնելու են միջազգային հաղորդակցութիւնը Խանէկին - Թէհրան գծի վրա, նաև Խանէկին-Բաղդադ գծի վրա, խուսափելով այն ամեն միջոցներից, որոնք կարող են արգելք լինել նրան: Եթէ այն րօպէից, երբ Սադիջէ-Խանէկին ու Կօնիա-Բաղդադ երկաթուղին աւարտված կը լինի, 2 տարին անցած չի ձեռնարկվի Խանէկին - Թէհրան գծի կառուցման, այն ժամանակ ռուսաց կառավարութիւնը տեղեկացնում է գերմանական կառավարութեանը, որ նա հրաժարվում է այդ վերջին գծին վերաբերեալ կօնցեսիայից: Գերմանական կառավարութիւնը այդ դէպքում ազատօրէն կարող է իր կողմից աշխատել ստանալու այդ կօնցեսիան:

«Յօդուած III. Ընդունելով այն ընդհանուր կարևոր նշանակութիւնը, որպիսին կունենար միջազգային առեւտրի համար Բաղդադի երկաթուղու իրականացումը, ռուս կառավարութիւնը պարտաւորվում է ձեռք չառնել այն տեսակ միջոցներ, որոնք ուղղված կը լինեն խանգարելու նրա կառուցումը կամ արգելելու օտարազգիներին մասնակցել այդ ձեռնարկութեան մէջ, ի հարկէ պայմանով որ այդ հանգամանքը առաջ չը բերի Ռուսաստանի համար նիւթական կամ տնտեսական զոհաբերութիւն:

«Յօդուած IV. Ռուսաց կառավարութիւնը իրան իրաւունք է վերապահում յանձնել երկաթուղու նախագծի իրագործումը օտարազգի ֆինանսական խմբի իր ընտրութեամբ, փոխարէն իր ձեռքով կառուցանելու:

«Յօդուած V. Անկախ նրանից, թէ ինչ ձեւով կիրագործվի յիշեալ գծի կառուցումը, ռուսաց կառավարութիւնը իրան իրաւունք է վերապահում մասնակցել այն աշխատանքին, որ ինքը կը կամենայ, նաև յետ գնել երկաթուղին կառուցանողի ծախսած իսկական գնով:

«Պայմանաւորեալ բարձր կողմերը պարտաւորվում են նաև տալ մասնակցութեան իրաւունք երկուստեք բոլոր արտօնութիւնների, տարիֆների և նման գործողութիւնների մէջ, որպիսիները նրանցից մէկը կարող է ստանալ այդ գծի նկատմամբ: Ցամենայն դէպս ներկայ համաձայնութեան մնացած որոշումները մնում են իրանց ուժի մէջ»:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 և 7 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Օգոստոսի 6-ին օֆիցերներ նշանակելու ժամանակ Կայսրը դիմեց աւարտածներին հետեւեալ խօսքերով.

«Պարոններ, այսօր ձեզ համար ամենանշանաւոր ու ուրախալի օր է: Յիշեցէք, ինչ որ Ես ձեզ կասեմ. [illegible]եղէք ձեր ամբողջ կեանքում լաւ քրիստոնեաներ, ազնիւ եւ անձնուէր ծառաներ ձեր հայրենիքին եւ ձեր Կայսրին. ծառայեցէք ամբողջ ոյժով եւ լիակատար գիտակցութեամբ. եթէ ձեզանից իւրաքանչիւրը ազնիւ ու գիտակցաբար կը կատարէ իր գործը, ինչպիսի էլ որ փոքր պաշտօն լինի այդ, դրանով մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինի հայրենիքին եւ իր զօրամասին: Յարգանքով վերաբերվեցէք դէպի ձեր իշխանաւորները եւ առանց քննադատութեան (պակասում է. պահանջված է կրկնել), յիշելով որ դուք բոլորդ կազմում էք մեծ ռուսական զօրքի ընտանիքի մի մասը: Օրինակ ծառայեցէք ձեզ ենթարկված զինւորներին ինչպէս պատերազմի, այնպէս եւ խաղաղ ժամանակ: Սրտանց ցանկանում եմ բոլորիդ աջողութիւն առաջիկայ ձեր ծառայութեան մէջ եւ շնորհաւորում եմ ձեզ, պարոններ, օֆիցեր դառնալու համար»:

Պարիզ.—«Թանը ասում է. «Ռուս-գերմանական համաձայնութեան նախընթաց հանգամանքները նսեմացնում են նրա նշանակութիւնը: Ի միջի այլոց ասած, համաձայնութիւնը չէ շօշափում մեծ պետութիւնների ընդհանուր յարաբերութիւնները: Ֆրանսիայի ցանկութիւնները շրջափակվում են նրանով, որպէսզի Ռուսաստանը պայմանագրից քաղէ շօշափելի օգուտ:

Վիէննա.—«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրէսէն» ասում է. «Ռուսաստանը Մահմէդ-Ալիի վերադարձի պատճառով գուցէ հարկաւոր է համարում հանդէս գալ ակտիվ կերպով Պարսկաստանում: Այդ պատճառով կարելի է ասել, որ Գերմանիան եւս իր դիրքը որոշէր Պարսկաստանում: Պայմանագիր կապելը վկայում է, որ Ռուսաստանը Թանգ է գնահատում Գերմանիայի հետ լաւ յարաբերութիւններ ունենալ: Համաձայնութեան ստորագրութիւնը այն օրը, երբ ֆրանս-գերմանական համաձայնութեան սպասելիքները խտանում են սև ամպերով, ուժեղացնում է այն հաւատը, թէ սև ամպերը կը ցրվեն:

Պարիզ.—Հավասի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ մամուլը խօսում է ֆրանս-գերմանական բանակցութիւնների դադարման մասին: Մի քանի լրագիրներ յոյս ունեն, թէ կը կապվի համաձայնութիւն:

Բեռլին.—Համագերմանական կուսակցութիւնը օգոստոսի 20-ին Սէդանի մօտերը տեղի ունեցած կռւի օրը նշանակում է ժողովրդական ժողով մարոկկեան հարցի համար:

Բեռլին.—Լիբէրալ մամուլը եռանդով ողջունում է ռուս-գերմանական համաձայնութեան քաղաքական մեծ նշանակութիւնը: Լրագիրներն առանձնապէս ուրախալի են համարում այն հանգամանքը, որ համաձայնութիւնը հրատարակվում է մինչև մարոկկեան բանակցութիւնների վախճանը: Այդ պատճառով վերանում է այն ենթադրութիւնը, թէ եռապետեան համաձայնութիւնը օգտվում է ռուս-գերմանական բանակցութիւններից իբրև Գերմանիայի վրա ճնշում գործ դնելու միջոց: Ցետոյ համաձայնութիւնը ապացուցում է, որ մարոկկեան բանակցութիւնների մէջ տիրող դժուարութիւնները չը շօշափեցին ռուս-գերմանական յարաբերութիւնները:

«Ֆօսիշէ Ցայտունգը» համաձայնութեան մէջ տեսնում է գերմանական դիպլոմատիայի վարպետ աշխատանքի հետեւանքներ:

Ֆրանկֆուրտ.—Գիշերով Օպպէլի գործարաններում հրդեհ ծագեց, որ ոչնչացրեց մի քանի հազար հեծանիւներ և մեքենաներ: Վնասը հինգ միլիոն է: Կան մարդկային զոհեր: 3000 բանւորներ մնացին անապրուստ:

Լիսաբօն.—Ազգային ժողովը ծափահարութեամբ ընդունեց վերջնական ձևով սահմանադրութեան նախագիծը:

Վաշինգտօն.—Նախկին ստատս-սեկրէտար Ռուտը սենատին մի ուղղում ներկայացրեց միջնորդ դատարանի պայմանագրի առիթով, առաջարկելով պայմանագիրը չը գործադրել Մօնրօէի դօկտրինայից բղխող հարցերի նկատմամբ: Կարծում են, որ հազիւ թէ պայմանագրերը վաւերացվեն ներկայ նստաշրջանում: Նախագահ Տաֆտը մի քանի անգամ գործադրեց veto-ի իրաւունքը սենատական վճիռների առիթով:

Վլադիվօստօկ.—Գերմանական նաւատորմը մեկնեց Գենզան:

Կոլլին.—Հեղեղները և Ջրհեղեղը մեծ դժբաղդութիւնների պատճառ դարձան: Անդունի հովտում ամբողջ բերքը փչացաւ, գիւղերը ջրի տակն են մնացել: Սով է տիրում և վարակիչ հիւանդութիւններ են տարածված: Ազգաբնակութիւնը փախչում է. Սպրուստից զրկված ծնողները վաճառում են իրանց զաւակներին: Սկսվել են կողոպուտներ:

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 օգոստոսի

Վիէննա.—«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրէսէն» հաստատում է Կ. Պօլսի լրագիրների այն տեղեկութիւնը, որ Վիէննայի Թիւրքական դեսպան Րէշիդ փաշան նշանակվելու է արտաքին գործերի մինիստր:

Կ. Պօլիս.—Բոլոր մալիսօրները հայրենիք են վերադարձել.

Թիւրք-յունական սահմանաչափ մասնաժողովը սկսեց իր աշխատանքները:

Եգիպտոսում կազմվել է մի կօմիտէ, որը նուէրներ է հանգանակում Կ. Պօլսի հրկիզեալների օգտին: Կօմիտէն ցայսօր հանգանակել է մինչև 30,000 Թիւրքական լիրա:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 և 7 օգոստոսի

Լօնդօն.—Երկաթուղային գործադուլը Հիւսիսային-Անգլիայում և Հարաւային-Ուէլսում ընդհանուր է, Միջին-Անգլիայում՝ մասնակի, Հարաւային-Անգլիայում համարեա չէ իրագործված: Գործադուլների թիւը հաշւվում է 200,000 մարդ: Տասնեակ հազարաւոր ճանապարհորդներ մնացել են ճանապարհին: 12,000 հանքային բանւորներ Կումբերլէնդում չեն աշխատում հարկադրված: Պորտսմուտում կանգնած պատերազմական նաւերի նաւաստիներին հրամայված է պատրաստ լինել զօրքերի ծառայութիւնը կրելու համար:

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ, նաւաստիների հետ խորհրդակցելուց յետոյ, նաւահանգստային բանւորները համաձայնեցին հպատակվել աշխատանքի մինիստրի կամ միջնորդ դատարանի վճռին. վերջինս նշանակվում է բանւորական կազմակերութեան նախագահի կողմից:

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, երկաթուղային գործադուլը տարածվել է ամբողջ երկրում, սակայն բոլոր ծառայողների երկու-երրորդ մասը մնացել են ծառայութեան մէջ: Երկաթուղային վարչութիւնը ստանում է բազմաթիւ խնդրագրեր կողմնակի մարդկանցից, որոնք աշխա-

տանք են խնդրում։ Երկու գունդ ուղարկվեցին Հուլլ։ Զօրքերի ուրիշ տեղափոխութիւնների կարիք չէ զգացվել։ Պետական գանձարանների կանցլէրը և առևտրական բաժնի նախագահը համոզում են գործաթողներին և նաւատէրերին խաղաղութեամբ լուծել միջադէպը։

Սիտի-Հարաւային-Լոնդօն երկաթուղին ցերեկով բոլորովին դադարեց գործելուց։ Լանէլլում տեղի ունեցաւ ընդհարում գործաթողների և զօրքերի միջև։ Զօրքերը կրակեցին և ցրեցին ամբոխը։ Սպանվեցին երկու հոգի։ Լոնդօնի 13 կայարանները փակ են։ Շատ տեղերում կտրտել են հեռախօսի և հեռագրի թելերը, փչացրել են ազդանշան տուող գործիքները։

Բանուորների ներկայացուցիչները այսօր շարունակեցին խորհրդակցել կառավարութեան առաջարկութիւնների մասին, սակայն համաձայնութիւն շուտով չի կայանայ։ Բանուորների հաշւով՝ գործաթողների թիւն է 250,000 մարդ։ Գաւառներից տեղեկացնում են, որ գործադուլը տարածվում է չափազանց արագ։ Էդինբուրգում և Արևելեան-Լանկաշիրում դրութիւնը լուրջ է։ Հիւսիսային արդիւնաբերական շրջանի ֆաբրիկաները չեն գործում։ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն՝ գնացքների երթևեկութիւնը շարունակվում է ամբողջ լոնդօնեան շրջանում, թէև կրճատված տեսքով։ Սպասվում է մեծ քանակութեամբ ուտեստեղէն։ Լոնդօնի նահանգում աշխատանքները առաջ են գնում լիակատար կերպով։ Լիվերպուլում երդվել են 3000 նոր ոստիկաններ։ Լուրջ անկարգութիւնների տեղեկութիւններ չը կան։ Ցուցմունքները Լոնդօնի նաւահանգստում վերջնականապէս հանդստացան։

—

Բիրկենհէդ.—Արբած ամբոխը յարձակվեց ոստիկանապետի շինութեան վրա, բայց զօրքերը ցրեցին նրան։

—

Փիշզարդ.—Գործաթողների ամբոխը փորձեց կանգնեցնել Լոնդօնի գնացքը, բայց ցրվեց զօրքերից։

—

Լոնդօն.—Երկաթուղային գործադուլը կէս գիշերվայ մօտերը դադարեց։

Րօտերհամի շրջանում գտնվում են 50,000 հանքային բանուորներ անաշխատանք, մի քանի հազար հոգի էլ՝ Միդլսբորոյում։

Երկաթուղային ծառայողների և ընկերութիւնների միջև կապված համաձայնութիւնը յանգում է հետևեալ հիմունքներին։ Նախ՝ գործադուլը պէտք է անյապաղ դադարէ և բանուորների պարագլուխները պէտք է ամեն ջանք գործադրեն՝ յորդորելու բանուորներին վերսկսել անմիջապէս աշխատանքը։ Երկրորդ՝ բոլոր գործաթող և լօկաուտի մէջ գտնվող բանուորները, որոնք աշխատանքի կը գան, պէտք է վերստին ծառայութեան ընդունվեն, ոչ ոք նրանցից չը պէտք է դատվի կամ պատժվի պայմանագիրը խախտելու համար։ Երրորդ կէտը պարունակում է մանրամասնութիւններ միջնորդ դատարաններ հաստատելու մասին վիճելի խնդիրների լուծման համար։ Չորրորդ կէտը ասում է, որ պէտք է քայլեր անվեն հարթելու երկաթուղային ընկերութիւնների և ծառայողների վէճերը, որոնց վրա չէ տարածվում 1907 թ. համաձայնութիւնը. այդ հարցերը պէտք է քննվեն խառն մասնաժողովի մէջ։ Հինգերորդ՝ երկու կողմերն էլ աջակցութիւն են ցոյց տալու մասնաժողովին։ Վեցերորդ՝ համաձայնութիւնը քննելու ժամանակ ծագող թիւրիմացութիւնները վճռվում են առևտրի մինիստրութեան մէջ։ Կառավարութիւնը առաջարկում է հիմնել մասնաժողով ներկայ համաձայնութիւնը և միջնորդ դատարանի որոշումները քննելու համար։ Մասնաժողովը պէտք է բաղկանայ ձեռնարկողների երկու ներկայացուցիչներից, բանուորների երկու ներկայացուցիչներից և անկուսակցական նախագահներից։ Մասնաժողովը պէտք է գումարվի այս մօտիկ օրերս։ Երկու կողմերը խոստանում են հնազանդվել մասնաժողովի վճռին։ Կառավարութիւնը խոստացել է բացի դրանից երկաթուղային ընկերութիւններին, ի նկատի ունենալով արտադրութեան արժէքի աւելանալը, պարլամենտի առաջիկայ նստաշրջանին մի օրինագիծ ներկայացնել, որով արդարացի է ճանաչվելու տարիֆների ընդհանուր բարձրացումը։

Զինուորական մինիստրութիւնը կարգադրեց, որպէսզի զօրքերը առաջին իսկ հնարաւորութեան վերադառնան իրանց տեղերը։

Գիշերը գործաթողները Լանէլլում մի շարք հրդեհներ և կողոպուտներ արին։ Կայարանում հրդեհեցին ապրանքային պահեստը։ Տեղի ունեցաւ պայթում։ Երեք հոգի սպանվեցին, շատերը վիրաւորվեցին։ Զօրքերը գործում էին սուիններով, ոստիկանութիւնը մահակներով։ Վիրաւորների թիւը մեծ է։

Երկաթուղային ծառայողները Հայդպարկում միտինգ կազմեցին 40,000 հոգու ներկայութեամբ։ Որոշվեց աշխատանքները վերսկսել։

—

Դուբլին.—Գիշերս անկարգութիւններ ծագեցին այն պատճառով, որ լրագրական ցրիչները հրաժարվեցին իրանց պարտականութիւնները կատարել։ Ոստիկանութեան հետ ընդհարվելիս 31 ոստիկան և 100 մարդ ամբոխի միջից ստացան աւելի կամ պակաս ծանր վէրքեր։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6 և 7 օգոստոսի

Աստրաբադ.—Թիւրքմէնների պատմելով, Դամգանի մօտերը տեղի ունեցած կռիւը երկար է տևել։ Մասուդ-ուլ-Միւլքը ունէր 800 ձիաւոր և մի թնդանօթ։ Սարդար-Արշադը թնդանօթի մի հարուածով փախուստի դարձրեց Մասուդ-ուլ-Միւլքին, բայց և հնարաւորութիւն տուեց նրան հեռանալ ռազմամթերքներով, որովհետև շահը հրամայել է չը հետապնդել փախչողներին։ Բաշիդ-ուս-Սալթանէն, իմանալով Մասուդ-ուլ-Միւլքի նահանջման մասին, կտրեց նրա ճանապարհը, սակայն ինքը ընկաւ պարսկական գլխաւոր զօրաբանակի սարքած դարանի մէջ։ Նետված մի ռումբից Բաշիդը վիրաւորվեց։ Թիւրքմէնները յետ նահանջեցին խառն ու անկանոն։

Մահմէդ-Ալին իր կոչի մէջ մատնանշում է, թէ մնացել են Բաշիդի եղբայրները, որոնք նրա նման քաջ մարդիկ են։ Աստրաբադում շահը թողել է նախկին իշխանութիւններին և ժամանակաւոր նահանգապետին։

Բազարները առևտուր են անում, հանգստութիւն է տիրում։ Իրապէս ռուսաց հիւպատոսը եղաւ միակը, որ թոյլ չը տուեց քաղաքը քարուքանդ անել։ Մէջլիսի կողմնակիցները և հարուստ վաճառականները, որոնք սկզբում ագիտացիա էին մղում ընդդէմ Ռուսաստանի, Թիւրքմէնների գալով պաշտպանութիւն գտան ռուսաց հիւպատոսարանում և աղաչեցին չը հեռացնել ռուսական զօրքերը Աստրաբադից։ Թիւրքմէնները, որոնք կողոպտում են պարսիկներին և հայերին, ձեռք չեն տալիս ռուսահպատակներին։ Մէջլիսի կողմնակից Շէյխ-Հուսէյնը ռուս զինուորների պաշտպանութեամբ մեկնեց Մէշէդ։

Մահմէդ-Ալիի գլխաւոր գործակից հանդիսանում է նրա եղբայր Շուաուս-Սալթանէն, որ նամակագրութիւն ունի բոլոր ցեղերի հետ և հրամաններ է արձակում։ Զօրքերի ընդհանուր հրամանատարն է Սէվադկախի ժառանգական իշխող Իսմայիլ-խանը, որ մի հանգիստ ու արի մարդ է և վայելում է թիւրքմէնների և պարսիկների յարգանքը։ Նրա կարգադրութիւններով առաջուց տեսնված են զինուորական պատրաստութիւններ թիւրքմէն զօրքերի համար։ Թիւրքմէնները եռանդով հակում են շահի վրա, մանրազնին կերպով խուզարկելով ամենքին անխտիր։ Նրանք երդվել են մեռնել կամ շահին մինչև Թէհրան հասցնել։ Շահին ուղեկցող մօլլաները յայտարարել են սրբազան պատերազմ։

Կարաւանների երթևեկութիւնը Խօրասանում կանգ է առել, որովհետև աւազակախմբերը շարունակ յարձակումներ են գործում անցորդների վրա։

—

Թէհրան.—Մեծ-բրիտանական դեսպանը իր կառավարութեան կողմից յայտնեց պարսից կառավարութեան, թէ նա չէ կարող ընդունել Ստօկսի հրաժարականը։

Մահմէդ-Ալիի գլխաւոր ույժերը գտնվում է Ֆիրուզկուխում։ Նրանց միջև տեղի են ունենում աննշան ընդհարումներ։ Սարբազների մի գունդ հրաժարվեց Թէհրանից Ֆիրուզկ գնալ։

Վերջին փոխառութիւնից ստացված $2\frac{1}{2}$ միլիոն թումանից պարսից կառավարութեանը մնում է սոսկ 250,000 թուման։ Տիրող անիշխանութեան պատճառով եկամուտները չեն ստացվում։ Պետութեան ֆինանսները կրիտիկական վիճակի մէջ են։

—

Ուրմիա.—Խօյից հաղորդում են, որ Սըմկօ-բէկի եղբայր Տիգուր-խանը 6 գիւղ է կողոպտել։ Ազգաբնակութիւնը սարսափի մէջ է։ Փոխ-նահանգապետը անզօր է աւազակութիւններին դիմադրելու։

—

Ուրմիա.—Շահի զօրքերի շարքերում պարսից հասարակութիւնը, մասամբ հայերը տեղեկութիւններ են տարածում զօրքի մի մասի պարտութեան մասին. թիւրքմէնները առարկում են, որ իրանք հաստատապէս վճռել են իրագործել իրանց ընդգծած նպատակները։

Նահանգապետը հաղորդեց Պետ. Հեռ. Գործակալութեան թղթակցին, որ իր ուղարկած պարսիկ սուարիներին Դօլում թոյլ չեն տուել թիւրքերը, որոնք յայտնել են, թէ Բարանդուզ և Դօլ շրջանները պատկանում են Թիւրքիային։ Այնտեղ խստագոյնս արգելված է մտնել զինեալ մարդկանց։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

IV

Գերմանիայի թափանցումը Պարսկաստանի մէջ

Վերջերս կատարված անցքերից ընթերցողը գիտէ, թէ ինչպիսի ջանքեր է անում Գերմանիան ակտիվ դեր խաղալու Պարսկաստանի տնտեսական կեանքում։

Չը բողոքելով 1909-ին կնքված՝ Պարսկաստանի վերաբերեալ անգլօ-ռուսական յայտնի համաձայնութեան դէմ—համաձայնութիւն, որով սահմանվում են Միջին Ասիայում այդ երկու քաղաքական մրցակից պետութեանց քաղաքական-տնտեսական իրաւունքները բուֆեր կազմող Իրանում—Գերմանիան այնուամենայնիւ առիթ է ունեցել յայտարարելու, որ Պարսկաստանի դռները առևտրի համար բաց պիտի լինեն և այն պետութիւնների վերաբերեալ, որոնք չունեն այդ երկրում անմիջական քաղաքական շահեր։

Մեզ կարող են առարկել, թէ ինչպէս սահմանել տնտեսական և քաղաքական շահերը, չէ որ նրանք յաճախ ընթանում են ձեռք-ձեռքի տուած։ Համաձայն ենք. բայց Գերմանիան իր ժամանակ չը բողոքեց ինչ-ինչ պատճառներով անգլօ-ռուսական համաձայնութեան դէմ և այժմ մնում է փնտռել այլ միջոցներ՝ ուղղելու այդ սխալը։

Եւ ահա մեր առաջ է անցեալ տարվայ վերջերը կայացած Պօտսդամի գերման-ռուսական համաձայնութիւնը, որի մանրամասնութիւնները այժմս ընթերցողի առաջ են, համաձայնութիւն, որով Գերմանիան ստանում է Իրանում մի շարք տնտեսական առաւելութիւններ։

Պարսկաստանի արտաքին առևտրի տեսութիւնից («Մշակ» № 25) ընթերցողը գուցէ յիշէ, թէ որքան չնչին է եղել մինչև օրս այդ առևտրում Գերմանիայի դերը։ Իսկապէս՝ 1909/10 թ. արտաքին առևտրի մէջ Գերմանիայի բաժինն է ընկնում ներմուծման մէջ 2,3 տոկոս, իսկ արտահանման էլ աւելի քիչ՝ 0,2%։ Եթէ ի նկատի ունենանք այն հանգամանքը, որ Գերմանիան բացի անմիջական առևտրական յարաբերութիւններից, որ արձանագրված է վերև բերված թւերում, բաժին ունի և Թիւրքիայի միջով անցած տրանզիտի մէջ, այնուամենայնիւ այդ տոկոսները շատ էլ չեն մեծանայ. ներմուծման մէջ Գերմանիայի դերը կը չափվի $3\frac{1}{2}$ տոկոսով, գուցէ նոյնչափ կամ մի քիչ աւել-պակաս՝ արտահանութեան վերաբերեալ։ Դա զարմանալի չէ, քանի որ Գերմանիան մինչև վերջերս առանձին ուշադրութիւն չի դարձրել Պարսկաստանի վրա, զբաղված լինելով այլ նշանաւոր շուկաների գրաւումով։ Բայց այդ թւերը լաւ յայտարարներ են, որ Գերմանիան այսուհետև նշանաւոր դեր պիտի խաղայ Պարսկաստանի առևտրի մէջ։ Վերջերս Գերմանիայի նախաձեռնութեամբ սովորութիւն է դարձել ապրանքներ ուղարկել պօստային կապոցներով, ծանրութեամբ ոչ աւել քան 5 կիլօգրամ (կիլօն հաւասար է գրեթէ $2\frac{1}{2}$ ֆունտի)։

Այդ կապոցներից Պարսկաստան է անցել 1909 թւին 137 հազար հատ, որից Գերմանիայի բաժինն է ընկնում 42,500-ից աւելի. Թանգարժէք 39 հազար կապոցներից նրա բաժինն է 5,300 հատ, իսկ 1910 թւին միայն Ասխաբադի վրայով Գերմանիան, ռուսաց հիւպատոսի ասելով, ուղարկել է արդէն 86 հազար կապոցներ, մրցելով Ռուսաստանի հետ։

Պարսկական առևտրի զարգացման նպատակով Գերմանիան գրեթէ թելադրում է հնդկա-եւրօպական երկաթուղագծի կառուցումը, ինչպէս դա խոստովանեց Մօսկվայում մեր արտաքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեան. միւս կողմից նա, Գերմանիան, ձեռք բերեց Ռուսաստանի համաձայնութիւնը միացնելու Բաղդադի երկաթուղին Հիւսիսային Պարսկաստանում շինվելիք գծերի հետ։ Այդ միացող գիծը, եթէ ընթերցողը յիշէ լրագրական լուրերից, Բաղդադի երկաթուղին շարունակվելու է Գերմանիայի հաշւով մինչև պարսկական Խանէկինը, որտեղից Համադանի, Ղազվինի վրայով նա գնալու է Թէհրան։ Այդպիսով Գերմանիան առանց իր կողմից դրամական զոհողութեան՝ թափանցելու է Իրանի սիրտը, երկրի այն մասը, ուր մինչև ցարդ բացարձակապէս տիրապետում էր Ռուսաստանը...

Մինչև այդ ձեռնարկութեանց պսակվելը Գերմանիան ձեռնունայն չէ մնում. նա ձգտում է ներկայումս հաստատել Հիւսիսային Իրանում տեղական կապիտալիստական արդիւնագործութիւն։ Այդ նորաստեղծ արդիւնագործութիւնը ըստ երևոյթին պիտի լինի մի լաւ ռէկլամ ազգաբնակութեան մէջ տարածելու գերմանական մարկան («մէդ ին Ջերմանի»)։ Այդ նպատակով, ինչպէս հաղորդում է «Вѣстн. Фин.» (№ 48), գերման Շիւնեման-Մօսսինգ ֆիրման Թաւրիզում արդէն կառուցել է և գործի է դրել թելերի մի գործարան, որը սարքված է շատ գեղեցիկ, օրինակելի կարգ ու կանոնով, գերման ինժեներների և վարպետների հսկողութեամբ։ Գործարանի բոլոր մեքենաները բերել են տրված Գերմանիայից. միայն ստորին ծառայողները և բանուորները պարսիկներ են, որոնց տրվում է համեմատաբար լաւ վարձատրութիւն, գերմանացուն յատուկ ճշգրտութեամբ։ Ձեռնարկող ֆիրման մտադիր է հիմնել և հինգ այլ բաժանմունքներ՝ ալիւր աղալու, երկրագործական գործիքներ, կառքեր, պողպատէ մանր իրեր և ոսկրէ կոճակներ շինելու համար։ Մէջլիսը այն աստիճան համակրանքով վերաբերվեց գերմանական այդ ձեռնարկութեան, որ պարսկական ֆինանսների մինիստրի զեկուցումով թոյլատրեց բերել տալ Գերմանիայից առանց մաքսի հարկաւոր մեքենաներ ու այլ իրեր ֆիրմայի գործարանների համար։

Չէ քնած և Բերլինի Դեօյչէ բանկը, որը իր գործակալների միջոցով որոնում է հաստատ մուտք գործել պարսկական դրամական շուկայում։

Պետրոս Զաքարեանց

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

—

«Պորտուգալիայի հիմնադիր ժողովը ձայների մեծամասնութեամբ մերժեց ընդունել սահմանադրութեան այն կէտը, որով քաղաքացիական իրաւունքներ են տրվում կանանց»։ Ահա ինչ է գուժում՝ ոմանց համար, աւետում՝ մնացածների համար հեռագրական գործակալութիւնը...

Թւում է, թէ այս լուրի մէջ նոյնիսկ մի վրիպակ պիտի լինի. ոչ թէ քաղաքացիական, այլ քաղաքական իրաւունքների մասին խօսք լինելու է անշուշտ։ Ինչէ՜ ինչ գունաւորութեամբ էլ լինի՝ անշուշտ Ռուսաստանի կանանց—ի հարկէ ազատագրված, emanzipiert, որոնց թւում չը պէտք է մոռանալ նաև հայ «ազատագրուհիներին»—աւելի շատ շանթահար արած կը լինի, քան թէ հէնց նրանց, որոնց վերաբերում է այդ, դեռ ևս անորոշ, օրէնքը։

Կանանց ազատագրութեան հարցն ամենից առաջ արծարծվել և լայն նուաճումներ է գործել մայր Եւրօպայից դուրս՝ Անգլիայում և Ամերիկայում։ Հասարակական և այլ ասպարէզներում—բացի քաղաքական ասպարէզից—նրանք իրանց որոշ իրաւունքները և արտօնութիւնները հետզհետէ ձեռք են բերում. այդ արդէն յայտնի է ընթերցողներին։ Միայն պարլամենտի դռներն են, որ ամեն տեղ ամուր նիգերով փակ են գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչների առաջ...։

Մօտ անցեալներից արդէն յայտնի է, թէ ինչ բուռն, կատաղի կռիւ էին մղում այդ «քաղաքացուհիները» քաղաքական իրաւունքներ, ընտրողական իրաւունքներ ձեռք բերելու համար, տղամարդկանց համահաւասար աթոռների վրա բազմելու, Թէմզա գետի ափին գտնվող պատմական հոյակապ Համայնքների Պալատում։ Թէ երբ կը հասնեն իրանց նպատակին Անգլիայի souffragist-ները և նրանցից յետոյ էլ իրանց քոյրերը, այդ չենք կարող առայժմ ասել, բայց շատ նշանակալից է այն հանգամանքը, որ քաղաքական իրաւունքներ—տղամարդուն հաւասար ընտրելու և ընտրվելու—ձեռք բերելու համար ոչ միայն պայքար են մղում գրով, այլ և բռնիւ այն երկրում, յատկապէս, ուր առաջին անգամ արծարծվել և նուաճումներ է արել նոյն սեռի ազատագրութիւնը, emansipation-ը, այն է Անգլիայում...

Ասենք՝ պատմութեան չը հակասելու համար պիտի խոստովանենք, սակայն, որ մենք՝ երջանիկ հայերս՝ մեր սահմանադրութեան հետ ունեցանք նաև կանանց ընտրողական իրաւունքների իրականացումն Խրիմեան կաթողիկոսի երանելի ժամանակները. բայց կարճատև...

Ի՞նչն է սարսափեցնում, սակայն, ներկայ կառավարութիւններին և աշխարհի բաղդն իրանց ձեռքում տարուբերող փոքրաթիւ խմբերին՝ կանանց, այդ՝ իրանց ասելով՝ «թոյլ արարածներին», հաւասար իրաւունք տալու... Թէ նրանք իրանց թուլութեան հետ, աշխարհ շինելու հետ զուգընթացաբար պետութիւններ կը կործանեն, տիեզերքը տակնուվրա կանեն, եթէ չնչին իրաւունքի նշոյլ ունենան, ինչպէս կործանում և քարուքանդ են անում շատ շատերը իրանց և այլոց ընտանիքները, օջախները...

Կամ թէ հիմնվում են այն, որպէս ընդունված է կարծել, իրողութեան վրա, թէ կանանց ուղեղը չը գիտեմ քանի՛ մսխալով թէ լօտով գուցէ և աւելի՝ պակաս է կշռում տղամարդկանց ուղեղից, ուստի և նրանք չեն կարող հաւասար եռանդով, հաւասար աջողութեամբ և խոհականութեամբ «ազգի և եկեղեցու» պայծառութեան մասին մըտածել...

Ինչ որ էլ լինեն կանանց հարցի հակառակորդների պատճառաբանութիւնները, իրողութիւնը մնում է իրողութիւն... Ի հարկէ բոլորովին նպատակ էլ չունենք այստեղ այդ հարցով զբաղվելու, բայց այսօր անգլիացին, ըստ իր տրամաբանութեան, աւելի շուտ աջ ձեռքը կը կտրէ, քան թէ թոյլ կը տայ կնոջ՝ համայնքների ժողով մտնելու...։ Ֆրանսիացին սարսափահար է լինում, սոսկում է, և այն էլ հասարակապետական ֆրանսիացին, երբ մտածում է, թէ այժմ՝ ռեակցիայի բարձրացման կամակորութեամբ առաջ արշաւելու, անհուն տիրապետութեան պահին՝ հնարաւոր է դատաստանական ատեաններից փաստաբանուհիների պերճախօս ճառերը լսելով՝ զուգընթացաբար լսել Բուրբոնեան պալատի ամբիոնից նրանց կօլլէգուհիների քաղաքական ճառերը, կառավարական դեկլարացիաները։

Ինչու՞։ Որովհետև նա կատարելապէս համոզված է, որ վաղնեմ կանանց 75% ձայն կը տան իրանց խոստովանահայրերին, կղերականներին ու հազար տեսակ տականքների—կրօնական ջերմեռանդութիւնից դրդված—որոնք 40 տարուց ի վեր առիթ չեն փախցնում հասարակապետութեան հիմքերը փորելու, և վաղն և եթ, ասում ենք, մի Օրլէանի դուքսի կամ Վիկտօր Նապօլէօնի կը բազմեցնեն Բօնապարտների ընդմիշտ կորուսեալ համարված գահի վրա... Ազգային փանֆարօն Դէրուլէդի և իր արբանեակների դաւադրութիւնները դեռ բոլորի յիշողութեան մէջ են, որոնց առաջ ժամանակին բարեբաղդաբար առաւ Վալդեկ Ռուսսօյի աչալուրջ մինիստրութիւնը տասնեակ տարուց աւել սրանից... առաջ... Թէ որքան ճիշդ կամ սխալ է ֆրանսիացին, կամ նրանք այլ երկիրներում, որոնք նոյն կերպ են մտածում, այդ այլ հարց է. բայց թէ շատ շատերն այդպէս են վարվում քաղաքական այդօրինակ նկատումներով, այլ ոչ սկզբունքային տեսակէտից, այդ էլ փաստ է...

Ի՞նչ է մտածում մեր երկիրը։

Սիմ. Հովուեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Թիֆլիսի նահանգապետը Ախալքալաքում

Ախալքալաք, 4 օգոստոսի

Երէկ տեղս ժամանեց Թիֆլիսի նահանգապետ Չերնևակին իր ամուսնու հետ։

Քաղաքի կողմից դիմաւորեցին քաղաքային աւագը և սրա երկու լիազօրները՝ մատուցանելով աղ ու հաց։

Նահանգապետը ճաշելուց յետոյ գաւառապետի տանը՝ այդ օրն ևեթ գնաց դուխոբորների մօտ և վերադարձաւ այսօր։

Այսօր քաղաքս ի պատիւ նահանգապետին ճաշ տուեց, որին հրաւիրված էին պաշտօնեաներ, հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ և մասնաւոր հիւրեր։

Տեղացի

—

Մի կին այրված

Խ ա ն ք ե ն դ, 2 օգոստոսի

Յուլիսի 31-ին այստեղ եկաւ «Իլլիւզիօն» սինեմատօգրաֆը և նոյն օրը երեկոյեան տեղիս եկ.-ծխ. ուսումնարանի շէնքում ցոյց տուեց մի քանի պատկերներ։

Հասարակութիւնը, որ զուրկ է գեղարուեստական աշխարհից, այդ երեկոյ լցրել էր ներկայացման տեղը։ Ներկայացման էր գնացել և Խանքենդցի ռուս Պետր Ստեպանովը։

Վերջինս տանը թողնում է մենակ իր 50 տարեկան կնոջը։ Սա թողնում է ճրագը առանց հանգցնելու և քնում։ Ճրագը պատահմամբ ընկնում է քնածի վրա և սկսում այրել։ Այրվողի ճիչը լսում են հարևանները, որոնք հաւաքվելով ազատում են մինչև կէսն այրված կնոջը և հանգցնում արդէն հրդեհվել սկսած տունը։

Այրվածի դրութիւնը վատ է։ Բժիշկ չը կայ, որ օգնութեան հասնի, բացի մի կօզակ ֆելդշերից, որի վրա է դրված ամբողջ Խանքենդի և շրջակայ գիւղօրայքի յոյսը։ Առանց բժշկի զոհ գնացին և անցեալ տարի դիֆտերիտով հիւանդացած երեխաները։

Ա. Ասլանեան

—

Հացի բերքը Շուշու շրջանում

Ղ ա յ բ ա լ ի գիւղ, 2 օգոստոսի

Ղայբալին Շուշուց մօտ է։ Գիւղը պատկանում է Մահմէդ-աղա Աբրահիմովին։

Ղայբալիի վարելահողերը սակաւ են։ Այս տարի հացի բերքը շատ քիչ է։ Աշնանացանը չէ բուսել, որովհետև ձմեռվայ ցուրտը կտրել է, իսկ գարնանացանը ամառվայ խիստ շոգերի պատճառով և առանց անձրևի մնալով տեղ-տեղ մինչև հիմա դեռ լաւ չէ հասել։ Հասած արտերում հունձը սկսվել է։ Գիւղացիների քիչ մասը հազիւ 2 ամսվայ հաց ունենայ. մնացածը այժմեանից հաց է առնում։

Այս տարի այստեղ պակաս է նոյնպէս թութի բերքը, որը կարկուտը փչացրել է։

Հարևան գիւղերի՝ Կարկաժանի, Խնածախի, Բալլուջայի հացի բերքը քիչ լաւ է, իսկ թութինը կարելի է ասել, որ շատ է լաւ։

Անցորդ

—

Աւազակ Շահմուրադ-օղլին սպանված

Ղ ա լ ա չ ա, 1 օգոստոսի

Բօրչալուի գաւառի Ղաչաղան գիւղացի Թուրքերից իմացայ, որ Աղմամառու գիւղի սարում սպանել են աւազակ Շահմուրադ-օղլին հետևեալ պարագաներում։

Աւազակը մի հարուստ թուրքից փող է պահանջում. վերջինս յայտնում է, որ այդ միջոցին փող չունի մօտը, և պահանջողին այս-ինչ ժամանակ կարող է գնալ և ստանալ։ Գիշերով հարուստը պաչհուանի շուրջը դիրքեր է պատրաստել տալիս և զինված որդոցը պահապան նշանակում։ Գիշերը գալիս են աւազակները և հեռուից իրանց մօտ կանչում հարուստին։ Վերջինիս ծառաները պատասխանում են, թէ տանը ոչ ոք չը կայ։ Աւազակները պատուիրում են 2 լաւ ձի թամբել և իրանց մօտ տանել։ Ծառաները աւազակներին հրաւիրում են իրանց մօտ, և երբ աւազակները մօտենում են, դիրքերից հրացանները բացվում են, և ա-

ւազակ Շահմուրադ-օղլին սպանվում է, իսկ ընկերը փախչում։ Ֆօրստէր

—

Նոր պօստ-հեռագրատուն Զէյլէքէնում

Կրասնօվօդսկ, 3 օգոստոսի

Հաստատ աղբիւրներից տեղեկացանք, որ մինչև սեպտեմբերի սկիզբները պատրաստ կը լինի Չէրէքէն Թերակղզում Նաւթարդիւնաբերական ընկ. միջոցներով ձեռնարկված պօստ-հեռագրատան շինութիւնը, և ամբողջ աշխարհի հաղորդակցութիւնից կտրված Չէլէքէնը կունենայ իր պօստը և հեռագրաթելը։

Երէկ երեկոյեան ժամը մօտ 10-ին պետական ապրանքատար «Босманъ» առագաստանաւի ծառայողներից Անդրէյ Կամաևովը ազգով ռուս՝ վերադառնալով քաղաքից նաւահանգիստ արբած դրութեան մէջ՝ ծովն է նետվում և խեղդվում։ Դիակը դուրս է բերված նաւահանգիստ։ Զ.-էն

ԲՆԱԿԱՆ ԱՂԷՏՆԵՐ

—

Նոր-Բայազէտ, 3 օգոստոսի

Տարի չէ անցնում, որ մեր գաւառի հողագործական արդիւնքները չենթարկվեն բնական աղէտների և կլիմայական պատահարների։ Այդպիսի աղէտներ են մեզ համար գարնան սառնամանիքները, երաշտը, չափազանց և անժամանակ տեղացող անձրևները, դաշտային մկները, խորշակը և այլն։

Այս տարի մեր հողագործութիւնը գրեթէ դրանց բոլորից էլ տուժեց։ Թէ գարնան ուշ բացվելը և երկարատև սառնամանիքները, թէ երաշտը և թէ դաշտամկները, մանաւանդ վերջինը, իրանց աւերմունքներով եկան լրացնելու խեղճ հողագործութեան արդիւնաբերութեան պակասը։

Դաշտամկների աւերմունքը այս տարի աննկարագրելի է մեր սարերում (խոտահարքում). ուղղակի մարդ զարմանում է նրանց ակոսած տափերի վրա... Այդ կրծողները իրանց անթիւ ու անհամար խմբերով վարել-քանդել են խոտաւեղերի մակերևոյթը և հողերը՝ փոքրիկ բլրակներով կիտել իրանց բների մօտ, որոնց ծակերը ստորերկրեայ տունելներով ձգվում են զանազան ուղղութեամբ։ Եւ ի՞նչ էք կարծում. դրանք հօ սովորական մկներ չեն, որոնք ամեն ժամանակ վխտում են դաշտերում, այլ կատուի ձագի մեծութիւն ունեն, որոնց սուր ժանիքներին երկաթը հազիւ դիմանայ...

Աւելի հետաքրքրական է նրանց ճանապարհը, որ ձգվում է բնից բուն. ուղղակի կարծէք սայլի անիւի ճանապարհ լինի, ուր բոյսերի նշոյլ չէ մնացել։

Դաշտամկները, շատերի կարծիքով, զարգանում են աւելի երաշտ տարիներում և չոր կլիմայի տակ։ Այս տարի թէև մեզանում այնքան էլ երաշտ չէր, բայց պարբերաբար տեղացող աննշան անձրևները անկարող եղան փչացնելու դաշտամկների երամները, որոնք, ինչպէս վերևն էլ ասացի, այս տարի աւելի զարգացան մեր խոտատեղերում, մեծ վնասներ հասցնելով խոտաբոյսերին։ Սակայն երկիւղ կայ, որ երբ խոտը հաւաքվի և վերացվի սարերից, դաշտամկները կարող են ցածրանալ դէպի դաշտերը և արշաւել տափարակների ցանքսերի վրա։ Այն ժամանակ ջուրն եկել և մեր հողագործութեան, տարել է, քանի որ ինչպէս անցեալների դառն փորձերը ցոյց են տուել, մի շաբաթվայ ընթացքում դաշտային մկները ամբողջ դաշտեր ու հողային շրջաններ այնպէս են հնձել-մաքրազարդել, ինչպէս կը հնձէր ինքը հողագործը իր սուր գերանդիով։

Շրջում էք խոտատեղերում և հարցնում հնձւորներին, թէ արդեօք ի՞նչ կերպ են վերաբերվում այդ կրծողներին։

— Տարի չէ անցնում, որ մեր աշխատանքի արդիւնքը հարամ չանեն այդ անիծվածները։ Մենք շլվարել-մնացել ենք. ո՞ւր են ձեր գիտուն մարդիկ, ընկերութիւնները. ինչո՞ւ չեն ազատում մեզ այդ անիծվածներից։ Միթէ մենք՝ բանական մարդիկս՝ անզօր ենք կռւելու այդ կրծողների դէմ։

Ահա այսպէս են պատասխանում ձեզ հողագործները իւրաքանչիւր քայլափոխում։ Եւ իրաւ. նրանք շուարել են, զերի ընկել այդ աւերիչ կրծողների ձեռքին՝ իրանց տաժանելի աշխատութեան արդիւնքը նրանց անյագ որկորին զոհ բերելով։

Ապա հարց է ծագում, թէ ո՞ւմ պարտքն է հոգ տանել, որպէս զի հողագործ դասակարգի դժոխային աշխատանքի արդիւնքը կուլ չը գնայ ինչպէս դաշտամկների, նոյնպէս և միւս բնական աղէտներին։

Մենք անկարող ենք դրա պատասխանը տալ։ Գ. Սիմոնեան

Գ Ի Ւ Ղ Ի Վ Շ Տ Ե Ր Ի Ց

—

Գանձակ, 31 յուլիսի

Անցած դաժան ձմեռը, իր սուր պահանջներով, քայքայեց գիւղը թէնիւթապէս և թէ բարոյապէս։ Նա կլանեց նրա տնտեսութեան միակ աշխատակից կթանը, արօրի ընկերին, պարտքի մի մեծ բեռն դրեց մաշված ուսերին, մատնելով նրան անողոք բաղդի քմահաճոյքին։

Եթէ կար մի բան, որ մեր գիւղացուն, տխուր ու մռայլ իրականութեան միջից, որպէս արևիկ՝ յոյս էր ներշնչում, այդ էլ այս տարվայ արտերն էին, որոնք առատ հունձ էին խոստանում։

— Այս տարի արտերս լաւ են, փառք Աստուծոյ,—ասում էր գիւղացին, ինքն իրան սիրտ տալիս, մոռացութեան աշխարհը ուղարկում սպանիչ ձմրան յափշտակած, չորը թաց անող կովին, ոչխարին, այծին և իր վարի ու դաշտի ընկեր և աշխատակից հալալ քաշարի եզրայր եզանը։

Բայց Աստուած այդ էլ շատ համարեց։ Շինականի յոյսը խորտակվեց յուլիսի 27-ի չը տեսնված կարկուտից։

Այդ օրը Բարհատ գիւղի պայծառ երկինքը յանկարծ զունաւորվում, մռայլ տեսք է ստանում։ Ամպերի կուտակումները խառնում-խառնում են ու մեռցնող զօռոցներով երկնքի երեսը բռնում։ Երկիւղը պատում է գիւղին։ Աղօթք, աղաղակներ, արցունքներ, եկեղեցու զանգերի միապաղաղ ձայնը, որ տխուր ոլորվում-տարածվում էր գիւղի սըրտին, տարվելով ուժգին քամուց հեռու, դէպի դաշտ, սար ու ձոր, որպէս հսկիչ, որպէս պահապան,—այս բոլորն անօգուտ է անցնում։ Երկինքն անողոք կերպով թափել է սկսում երկու ձուի չափ մեծութեամբ կարկտի քարեր։ Երկրի ու երկնքի միջև կատաղի կռիւ է սկսվում։ Մի քանի րոպէից յետոյ կռիւը դադարում է։ Ցաղթված դաշտը սկսում է ողբալ իր գետնին հաւասարված արտերով, դաշտաւորներով, ճիւղակոտոր ծառերով ու թփերով։ Դաշտը կորցնում է իր փայլը, իր գրաւիչ տեսքը՝ որ գիւղացու կեանքի միակ նեցուկն էր, նրան հաւատ ու շունչ ներշնչողը։ Մասնագէտների ասելով՝ Բարհատը վնաս է կրել այդ չարաբաստիկ օրը մօտ 70,000 րուբլի։

Հաւատի աղբիւրից տեղեկացայ, որ Փիրերանց, Խաչակապ, Բանանց և Զօփդառ գիւղերին ևս թեթև կերպով վնաս է հասցրել Բարհատը աւերող կարկուտը։ Եղել են կենդանիների զոհեր ևս, որոնց՝ կարկուտը, քշելով բաւական մեծ տարածութիւն, ձգել է ձորերը. շատերին նոյնիսկ գտել են դաշտի մէջ ընկած, անշնչացած.

Խեղճ գիւղ...

Հացը առնովի, պարտքատէրերը դուռը կտրած, իր չորը թաց անող կենդանիներից յափշտակված՝ բաւական չէր, այժմ էլ կարկուտը եկաւ պակասը լրացրեց։ Նա եօթն երկար ու ձիգ ամիսներ կռւելով իր բաղդի հետ՝ մի կերպ քարշ է տուել սպանիչ ժամանակը, յոյս է ունեցել, որ առատ հունձ խոստացող արտերը կը թեթևացնեն նրա լեռան չափ ծանրութիւն ունեցող հոգսերը, վշտերը, կուշտ հաց կը մատակարարեն իր ընտանիքին, այն էլ երկինքը շատ համարեց։ Խլեց նրա վերջին յոյսը, մռայլ ու լալկան իրականութեան վրա աւելացնելով դարձեալ արցունք, դարձեալ մխրճում...

Այժմ ի՞նչ է անելու Բարհատի 300 տուն բնակչութիւնը։ Ո՞ւր դիմի նա. դարձեալ հարևանին, դարձեալ օտարութեան, դարձեալ վաշխառուին։

Խեղճող կացութիւն...

Գրել եմ, նորից եմ կրկնում։ Գիւղին հարկաւոր է շտեմարան, մանր վարկի փոխադարձ ընկերութիւններ, որ այսպիսի նեղ օրերում գիւղացին դիմի նրան, իր արցունքը սրբելու, իր պատիւը ազատելու ծախ հանվելուց։

Բայց ո՞վ է մտածողը...

Ունենք Բարեգործական Ընկերութիւն, Կուլտուրական Միութիւն։ Նրանք, կարծես մեր շրջանն աչքաթող են արել, մի շրջան, որ ամենադժուար պայմանների մէջ է ապրում։ Դրանց ուշքն ենք հրաւիրում դէպի մեզ. գոնէ առաջին օրինակը տան, գոնէ առաջին քայլն անեն։

Գր. քահ. Գորգեանց

ԱՄԱՐԱՆՈՑԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

III

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 6 օգոստոսի

Իմ անցեալ նամակում գրել էի, որ տեղիս ակումբի ընթերցարանը գտնվում է աննախանձելի պայմաններում և աւագների խորհրդի կողմից համարեա մոռացութեան է մատնվել։

Այս ցաւալի երևոյթը ապացուցանելու համար աւելորդ չեմ համարում առաջ բերել հետևեալ տխուր իրողութիւնը։ Ընթերցարանի ամբողջ հսկողութիւնը, հոգսը և տնօրինութիւնը յանձնված է ծառային։ Նա է բաց անում և փակում ընթերցարանը, պօստից թերթեր ստանում՝ երբ ցանկանում կամ ուրիշ գործերից ազատ է լինում։ Ամսագրեր և գրքեր տալիս կամ մերժում է յաճախորդներին։ Մի խօսքով նա է ընթերցարանի տէրը և միակ պատասխանատուն։ Բազմաթիւ պարտականութիւններով ծանրաբեռնված ծառան, շատ բնական է, որ ընթերցարանը երեսի վրա և առանց հսկողութեան թողնէր։ Այս բացարձակ անտէրութիւնից օգտվեցին զանազան անյայտ անձինք և օրը ցերեկով սեղանի վրայից «Թաղրին» ամսագրեր, գրքեր և այլն։

Չը գիտեմ ինչպէս՝ աւագների խորհրդի ականջին է հասնում ընթերցարանում կատարված գողութիւնների մասին։ Աւագները սթափվում են, նոր են զգում, որ ակումբը ընթերցարան է պահում, իր հիւրերի մտաւոր զարգացման մասին էլ է մտածում։

Այս տգեղ երևոյթը արմատախիլ անելու և բոլորովին անմեղ այցելուներին փառաւորապէս պատժելու համար՝ աւագների խորհուրդը որոշում է բոլոր ամսագրերը, շաբաթաթերթերը ընդմիշտ հեռացնել սեղանից ու պինդ փակել պահարանում, օգտվելու թողնել միայն մի քանի չոր ու ցամաք օրաթերթեր։

Իսկ ամսագրերը կարդալու համար՝ պիտի ստանալ ծառայի թոյլտւութիւնը, օգտվել նրա ներկայութեամբ և անմիջապէս վերադարձնել։ Պատկերը ամբողջացնելու համար հարկաւոր է աւելացնել և այն, որ ծառային գտնելու համար պէտք է ժամեր կորցնել, մանաւանդ ցերեկը, երբ նրան բօտօնդում տեսնել անկարելի է։

Այս բոլոր դժուար ձեռնարկութիւններից ազատվելու և աւելորդ գլխացաւանքից հեռու մնալու համար՝ ընթերցարանի փոքրաթիւ յաճախորդները հրաժարվում են ամսագրեր կարդալուց և եղածներով բաւականանում։

Այս բոլոր անյարմարութիւնները սահեծվել են շնորհիւ աւագների խորհրդի անտարբեր վերաբերմունքի։

Ընթերցարանը ողորմելի դրութեան մէջ պահելու փոխարէն, աւելի լաւ չէր լինի, աւելորդ հոգսերից և ծախսերից ազատվելու համար, ուղղակի խաչ քաշել նրա գոյութեան վրա, այդ սենեակն էլ յատկացնել թղթախաղին և լօտօին։

Արձանագրելով այս վերին աստիճանի տխուր փաստը, ցաւում եմ, որ ակումբի անդամները լռութեամբ տանում են այս բոլորը և չեն ցոյց տալիս բողոքի կամ դժգոհութեան նշան։ Մ. Դ.

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՂՕՐԽՄԱԶԵԱՆ-ԿՌՕ

—

Մեր իրականութիւնը վերջին տարիներս իրար յետևից կորցրեց իր մի քանի դէմքերը, որոնցից ոմանք բաղդի բերմունքով քաջ ծանօթ էին կացուցվել հայ հասարակութեան, իսկ մի քանիսն էլ կոյր բաղդի շնորհիւ մնացել էին մթութեան քօղի ներքոյ ծածկված։

Ցայտնիները, անշուշտ, վայելել էին լիակատար յարգանք ու մեծարանք, իսկ հալածականները կրել ամեն զրկանքներ։

Վերջին կարգի դէմքերից մէկն էր յուլիսի 26-ին, Բագու քաղաքում իր մահկանացուն կնքած Խաչատուր Աւ. Ղօրխմազեանը (Կռօ մականունով), որը վերջին ռուս-թիւրքական, 1877 թ. պատերազմի ժամանակ կատարել է խոշոր դեր՝ «ռուսի սուրը կըտրուկ» անելու գործում։

Հանգուցեալը մէկն է եղել այն հերոսներից, որոնք մոռացած անձնականը, եսասիրականը, յանուն թիւրքի եաթաղանից ազատվելու գաղափարի, սուրը ձեռքին, կարճիկների գլուխ անցած ռուսաց զօրքերին առաջնորդում էին դէպի Թիւրքահայաստան, թօթափելու թիւրքական դարաւոր ստրկութիւնը, յոյս ունենալով այդպիսով, շնորհիւ քրիստոնեայ ռուսների բարեկեցիկ և ապահով վիճակի մէջ դնել թիւրքի և քիւրդի ձեռքում հեծեծող Թիւրքահայերին, ապահովելով նրանց դէմ մասսայական ջարդերից։ Խ. Ղօրխմազեանը Կարսի ամրոցը առնելու ժամանակ մասնակցել է մի շարք արշաւանքների, անտրտունջ կերպով կատարելով երկու հայազգի հերոսների՝ կոմս Լօրիս-Մելիքեանի և գեներալ Լազարեանի հրամանները, յանուն Սպիտակ Արծուի զօրքերի յաղթանակի։

Բուռն մասնակցութիւն ունենալով բոլոր արշաւանքների մէջ, հանգուցեալը բազմիցս իր կեանքը վտանգի է ենթարկել, վէրք է առել ու վէրք հասցրել «քրիստոնէութեան երդուեալ թշնամիներին». իսկ մի անգամ, նոյնիսկ, հասցվել է կախաղանի պարանին, բայց հրաշքով ազատվել է «նրա վրայից ճօճվելու պատիւն ունենալուց»։

Իր քաջագործութիւնների համար, պատերազմից յետոյ նա ստացել էր կապիտանի աստիճան, բազմաթիւ շքանշաններ և ամսական 50 րուբլի էլ կենսաթոշակ։ Բայց բաղդ չէր ունեցել երկար ժամանակ վայելել այդ ամենը, որովհետև 1886 թւին սպանելով գնդապետ Զէյչէտովին, դատապարտվել էր տաժանակիր աշխատանքների և ուղարկվել Սախալին կղզին։

Ցիշեալ սպանութեան պատճառը սպանված գնդապետի կողմից ազգային զգացմունքին հասցված վիրաւորանքն է եղել, որպիսի վիրաւորանքը չը տանելով հայրենասէր Խ. Ղօրխմազեանը վրէժ է լուծել նրանից։

Տերունի ռազմիկը 1882 թւին աջակցել է Ս. Կուկունեանի կազմակերպած խմբի արշաւանքին, ստանալով դրա համար ռուսաց կառավարութեան նկատողութիւնը։

Նախ քան պատերազմը, հանգուցեալը, Կարսում, դեռ Թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ եղել է ռուսաց հիւպատոսի դրագօման։ 18 տարի մնալով Սախալինում, 1904 թւին՝ ռուս-ճապօնական պատերազմի ժամանակ կամաւոր գրվելով, ազատվում է տաժանակիր աշխատանքներից և վերադառնում է Կովկաս։ Մռացանք յիշել վերևում, որ հայաւի մարդը, չը տանելով Սախալինի դժոխային պայմանները, մի քանի անգամ ինքնակամ վերադառնում է այնտեղից, բայց ամեն անգամ էլ կալանաւորվելով, կրկին իր աքսորատեղին է դարձվում։ Սախալինում եղած ժամանակ նա գրել է «Թափառաշրջիկի յիշատակարանը» խորագրով մի ստուար աշխատութիւն, որը չափազանց հետաքրքրական մի երկ է, և դեռ ևս անտիպ է մնում։ 1907 թւին ամբաստանվելով իբրև Հնչ. կուսակցութեանը պատկանող, բանտարկվում է իր հայրենի Կարս քաղաքում, որտեղից Բագու տարվելով, դատապարտվում է 3-ամեայ բանտարկութեան, ուր և մեռնում է։

Այսպիսով նա իր կեանքի մեծ մասը անց կացրեց բանտում, աքսորավայրում և տաժանակիր աշխատանքների մէջ։

Հայ ժողովրդի ծոցից դուրս եկած մարդը, լինելով մի ինքնածին տաղանդ, գրել է բաւական թւով աջող բանաստեղծութիւններ, որոնք նոյնպէս ապագրված չեն։ Նա աշխատակցել է երբեմնապէս մեր հայ պարբերականներին։

Ցար։ Գասպարեան

ԳԻԳՕ ՏԱՏԻՇՎԻԼԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

Հօրիզօնից էջաւ և Գիգօ Տատիշվիլին, այդ աշխատասէր «հազարափէշակ» և անկեղծ հայրենասէր վրացին։ Չը նայելով այն հանգամանքին, որ նա չէր ստացել ուսում ու կրթութիւն, իր բնածին ձիրքի և չափազանց մեծ եռանդի շնորհիւ օգուտ էր բերում իր հայրենիքի կուլտուրական պէտքերին։ 35 (գուցէ նոյն իսկ աւելի) տարիների ընթացքում Թիֆլիսի վրաց հասարակութեան համար Գիգօն անհրաժեշտ մարդ էր։ Թատրօնական աֆիշա, գրքի երես, լըրագրի վերնագիր կամ որևէ օրնամենտ կազմելու համար միակ մարդ էր, որին դիմում էին ամեն կողմից և ամենայն սիրով ու խղճմտանքով բաւականութիւն էր տալիս ամենքի պահանջներին, կամ բոլորովին ձրի, կամ փոքրիկ վարձատրութեամբ։ Այս բոլորը նա անում էր լոկ իր բարոյական պարտականութիւնը կատարած լինելու համար, իբրև համոզված ազգասէր և քաղաքացի։ Որքան պատկերազարդ գըրքոյկներ, որքան ժուռնալներ են հրատարակվել հանգուցեալի ջանքերի ու մանրակրկիտ աշխատանքի շնորհիւ, մի քանի տասնեակ տարիների ընթացքում։

Ով իր սեփական աշխատանքից կամ հայրական ժառանգութիւնից փոքրիկ մաս շպրտում է իր ազգին, բարերարի հռչակ է վաստակում։ Ապա ի՞նչ անուն տանք Տատիշվիլիին, երբ նա իր բոլոր մտաւոր ու բարոյական կարողութիւնը, իր շնորհքը ամբողջովին նուիրում է իր ազգին։

Եթէ գոյութիւն ունենար արդարութիւն և ճշմարիտ գնահատութիւն մարդու արժանիքների, Տատիշվիլիի մահը պէտք է ցնցէր Թիֆլիսի վրաց հասարակութեանը։

Բայց ի՞նչ ասենք, ամօթ է նոյն իսկ իրականութիւնը յայտնել։ Դագաղի վրա ոչ թէ միայն պսակ, մի հատիկ ծաղիկ չը կար, այլ մարդ չը կար նրա յուղարկաւորութեանը։ Ոչ ոք չէր եկել նրա թաղման հանդէսին։ Քաշվէթի հոյակապ եկեղեցու մէջ կային չորս հոգի տղամարդ և երկու պատանի, համալսարանական համազգեստով։ Վերջինները հանգուցեալի զաւակներն էին։

«Ով պէտք է բարձրացնէ դագաղը», մըտածում էի ակամայից։

— Ո՞րտեղ է վրաց հասարակութիւնը,— դիմեցի ազաւոր ուսանողներին։

Նրանք կարմրեցին ու մնացին լուռ։

— Շոգ է,—քիչ յետոյ արտասանեց նըրանցից մէկը, ցանկանալով արդարացնել իր ազգակիցներին։

Զուգեցի հակաճառել։ Զուգեցի յիշեցնել, որ նրանք յայտարարութեան մէջ ծանուցանում էին միմիայն հասարակութեանը իրանց հօր մահվան մասին։

Այսպէս է աշխարհի բանը, խեղճ Գիգօ։ Քեզ պէսների համար է ասել բանաստեղծը.

«Աշխարհ եկար և աշխարհի դարձար մշակ,
Բայց աշխարհը քեզ չը տուեց անդորրութիւն,
Աշխատաւորի բաժինն է փշեայ պսակ,
Է՛հ, քրտնաջան, ոսկորներից խաղաղութիւն»։

Գ. Բաշինջաղեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Մոսկվայի համալսարանի եկեղեցական իրաւունքի օրդինար պրոֆեսոր Գիգուլեանովը նշանակված է Լազարեան ճեմարանի արևելեան լեզուների վերատեսուչ։ Գիգուլեանովը ծնվել է 1874 թւին. մագիստրական աշխատութիւնը՝ «Քրիստոնէութեան առաջին երեք դարերի միտրոպոլիտները» պաշտպանել է 1905 թ. իսկ դոկտորութեան աստիճանը ստացել է «Արևելեան պատրիարքները առաջին տիեզերական ժողովների միջոցին» աշխատութեան համար։ Վարչական պաշտօններից նա վարել է համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտէտի ատենադպրի պաշտօնը։ Պրոֆ. Գիգուլեանովի նախորդ գործունէութիւնը թէ գիտնական թէ վարչական ասպարէզներում ոչ մի առնչութիւն չունեն այն հիմնարկութեան հետ, որի գլուխ է նա այժմ կոչված։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ Էջմիածնի սինօդը որոշել է 1,000 րուբլի ուղարկել Կ. Պօլիս, յօգուտ հրկիզեալներին։ Եթէ ճիշդ է այս լուրը, պատիւ է բերում սինօդին, որ առաջինը արձագանք տուեց օգնելու կոչին։

✦ Ամերիկայից Թիֆլիս է եկել մի երիտասարդ գիտնական՝ միստր Բլէկ, որ յատկապէս պարապում է բիւզանդական հընագիտութեամբ և եկել է ճանապարհորդելու նաև Հայաստան՝ նիւթեր որոնելու իր առարկայի համար։ Միստր Բլէկ մտադիր է գնալ Գեղարքէկ, այդտեղից լեռների վրայով դէպի Սևանի լիճը. ապա մտադիր է բարձրանալ Արարատի գագաթը, այցելել Էջմիածինը, Անին և վերադառնալով Թիֆլիս մեկնել դարձեալ իր հայրենիքը։ Միստր Բլէկ Բաթումից Թիֆլիս գալիս հանդիպել է արկածի երկաթուղու մէջ։ Սուպսա կայարանի մօտ չարագործները յարձակվել են գնացքի վրա, և կողոպտել I և II վագօնների մի քանի ուղևորներին, բայց իրան՝ միստր Բլէկին ձեռք չեն տուել։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ դատաստանական իշխանութիւնը դադարեցրել է նաև բժշկապետ Ալէքսանդր Բուդաղեանի գործը, որ ամբաստանվում էր՝ իբրև Դաշնակցութիւն կոչված կուսակցութեան պատկանող։

✦ «Тифл. Лист.» և «Սախալխօ Գազէթի» թերթերում տպվեց Թիֆլիսի նահանգապետի՝ Միխայլօվօ գիւղում արտասանած ճառը, ուղղված յիշեալ գիւղի գեղջուկներին նահանգապետ Ա. Չերնեավսկիի կողմից։ Առաջ ենք բերում ամբողջովին։ «Օգոստոսի 1-ին, Գօրու գաւառի Միխայլօվօ գիւղում նահանգապետի գալու առիթով հաւաքված էր գիւղական համայնքը։ Ցերեկվայ ժամը 11-ի, Բօրժոմից Միխայլօվօ ժամանեց նահանգապետը, ուղեկցութեամբ գաւառապետի, ժանդարմական օֆիցէրի, դատախազի օգնականի, դիւանատան կառավարչի և այլոց։ Մերժելով ընդունել գիւղացիներից աղ ու հացը, նահանգապետը դարձաւ գիւղացիներին հետևեալ խօսքերով. «Աւազակներին ուտելիք հայթայթող ձեռքերից ես աղ ու հաց չեմ ընդունում։ Մարդասպանների հետ յարաբերութիւն ունեցող սրտերից բղխած ողջոյններին չեմ հաւատում։ Ձեզ բոլորիդ նայում եմ զզուանքով, իբրև արատաւորված մարդկանց խմբի։ Ձեր հոգու վրա ծանրացած է յանցագործներին գործակցելու ծանր յանցանքը, որը բծաւորված է ձեր զոհերի արեամբ։ Փաւութեան միակ ճանապարհը ձեզ համար՝ աւազակներին յանձնելն է։ Եթէ դուք այս ուղիով չը գնաք, ձեզ սպասում են մեծ դժբաղդութիւններ։ Այս բոլորը ասում եմ ձեզ այն բոլոր պաշտօնական անձանց ներկայութեամբ, որոնք ձեզ հետ անմիջական կապ ունին։ Նրանք բոլորն էլ որոշած են վճռական կերպով այստեղ կարգ ու կանօն մտցնել։ Ձեզանից որն էլ համարձակվի արգելք հանդիսանալ սրանց այս գործում, կը ենթարկվի ծանր պատիժների։ Եւ եթէ դուք բոլորդ էլ աւազակներին հովանաւորելու գործում մեղաւոր կը նկատվէք, ձեր գիւղերը այստեղ չեն լինի այլ ևս։ Դուք բոլորդ էլ գլխովին կը հեռացվէք և ձեր հարազատ բները կը բնակեցվեն Ռուսաստանի յուսալի զաւակներով, որոնք նուիրված են Թագաւորին և Հայրենիքին։ Շտապեցէք քաւել ձեր յանցանքները, հակառակ դէպքում ես ամեն միջոց կը ձեռնարկեմ, որպէսզի իմ սպառնալիքները ի կատար ածվեն անյապաղ և անխնայ կերպով»։

✦ Տարօնի ազգային վարժարանների տեսուչ Սիմէօն Զաւարեանը ուղարկել է մեզ տպագրութեան համար մի նամակ «Տարօնի կրթական գործի քայքայման պատճառները» վերնագրով, որի մէջ բացատրում է այն դժուարութիւնները և խոչընդոտները, որոնց նա հանդիպել է իր գործունէութեան մէջ։ Ըստ Զաւարեանի գլխաւոր մեղաւորը Մուշի առաջնորդը և ազգային վարչութիւնն են եղել, որոնք չեն կամեցել գործել համերաշխաբար։ Նամակը սաստիկ ընդարձակ լինելով, կաշխատենք համառօտօրէն տալ նրա բովանդակութիւնը։

✦ Շուտով առևտրական II ուսումնարանին կից կայանալու է առևտրական կրթութիւն տարածող ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը, որ պէտք է ընտրէ հոգաբարձական խորհրդի անդամներ, որոնք պէտք է վայելեն պետական ծառայութեան իրաւունքներ, V դասի։ Ընկերութեան անդամներից մի քանիսը, որոնք միանուագ 1,000 րուբլուց ոչ պակաս նուէր են տուել, ցանկութիւն են յայտնել քուէարկվել այդ պաշտօնի համար։

✦ Բագւում տեղեկութիւն է ստացվել, որ յուլիսի 28-ին Կօնօկիշէ կայարանի մօտ գտնվող ամարանոցում ձերբակալված է Բագուի նախկին քաղաքագլուխ Ա. Ի. Նովիկօվը։

✦ Ալէքսանդրա Շանտայը դիմել է Բագուի քաղաքապետին, խնդրելով թոյլ տալ հրատարակել Բագւում ձրի լրագիր, ռուսերէն լեզուով՝ «Бакинскiй Дневникъ» անունով։

✦ Օգոստոսի սկիզբներին Քութայիսում սպասվում է պրոֆ. Ն. Մառը, որը մտադիր է այցելել Սվանէթիան, հնութիւններին հետ ծանօթանալու նպատակով։

ՏԵՂԵԿ. ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

✦ Օգոստոսի 7-ին, Քութայիսի նահանգի Աբաշա աւանում կայացաւ կօօպերատիվ սպառողական ընկերութեան հիմնադիր ժողովը։ Նոյն օրը, միևնոյն վայրում ձրի դասախօսութիւն կարդացվեց կօօպերացիայի մասին։

✦ Քութայիսում հրատարակվող «Կօօպերացիա» շաբաթաթերթի խմբագրութեան նախաձեռնութեամբ այս տարվայ սեպտեմբերին կամ հոկտեմբերին Քութայիսում կը հրաւիրվի Քութայիսի նահանգի կօօպերատօրների համագումար, որի գլխաւոր նպատակն է լինելու գոյութիւն ունեցող կօօպերատիվ ընկերութիւնների միութիւն առնելը։

✦ «Թեմի» թերթը հաղորդում է, որ Վրաց Ակումբի հիմնադիրները մտադիր են ակումբի աւագների ընտրութիւնը կայացնել նախ քան ակումբի անդամների ընդհանուր ժողով հրաւիրելը, որպիսի մտադրութիւնը դատապարտւում է յիշեալ թերթի կողմից, նկատելով, որ ակումբի անդամներն եւս իրաւունք ունին մասնակցել այդ ընտրութիւններին, որպէս ակումբի առաջադիմութեան նախանձախնդիրներ։

✦ Մարգանեցի արդիւնաբերողների խորհուրդը Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեանը ուղարկեց 700 րուբլի, հանգուցեալ Իլիա Ճավճավաձէի անուան ֆոնդի օգտին։

✦ Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող ընկերութիւնը Մարգանեց արդիւնաբերողների խորհրդից ստացաւ 2000 ր. նպաստ։

✦ Զուբալովեան ժողովրդական թատրոնի վերանորոգութեան պատճառով ընդհատված ժողովրդական ներկայացումները կը վերսկսվեն ամսիս 11-ից։ Այդ օրը հայկական սեկցիայի ներկայացումն է և խաղալու են երկու վերին ատրճանի ծիծաղաշարժ կոմեդիաներ՝ «Ինչպէս դարձաւ նա խմբագիր» և «Բայղուշ»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 6 օգոստոսի

Սպանդար Սպանդարեան «Մշակի» № 169-ում բողոքում է, որ ես նրա դէմ եղած անուանարկութիւնը ոժբաղդ թիւրիմացութիւն եմ համարել և ոչ թէ զրպարտութիւն։

Սպ. Սպանդարեան իբրև փորձված հրապարակախօս պէտք է ինձ դատէր ոչ իբրև զրպարտված, այլ իբրև կորէկտ խմբագիր։ Ահա այս իր դերում նա, անշուշտ, ինձ նման, մինչև մեղադրական ակտի և վճռի հրատարակումը, կը հրաժարվէր զրպարտութիւն յայտարարել։

Զէ որ հէնց ինքը Սպ. Սպանդարեան իր գործը դատարանին յանձնելուց մինչև նրա վախճանը պահեց լռութիւն և խզեց այն միայն այժմ, երբ դատը վերջացել է իր փառաւոր յաղթանակով, որի մասին մենք չէինք էլ տարակուսում հէնց այդ բօթը մեզ հասած առաջին վայրկեանից։

Գալով նրան, թէ Սպ. Սպանդարեանը թիւրիմացութեամբ է զրպարտված թէ դիտմամբ՝ վաղօրօք սոսացածին, սրա համար անհրաժեշտ է մեզ ունենալ միջնուսակցական դատարանի վճռի հետ և երկու կողմի՝ զրպարտողի և զրպարտեալի բոլոր առարկութիւնները։ Տ. Նազարեան

—

Ալէքսանդրապոլ, 5 օգոստոսի

Մեր մէջ ծագած բանակռիւը Օրմանեան սրբազանի «Հայոց Եկեղեցին» գրքի մասին Ատրպետը իր կողմից փակել է «Սուրհանդակի» № 361-ում։

Ես էլ այլևս միտք չունեմ շարունակելու այդ բանակռիւը։ Միայն երկու խօսք կարևոր եմ համարում դեռևս՝ բնորոշելու համար հակառակորդիս վիճաբանութեան եղանակը։

«Սուրհանդակի» № 334-ում Ատրպետը գրել է. «Մեր հնաւանդ առասպելախառն աւանդութիւնները առանց քննութեան, զտման և բիւրեղացման, գրեթէ սովորական ձևով գրի անցած էին, ճիշդ այն ուղղութեամբ, ինչ մեզ թողել են պատմագիրները հազարաւոր դարերից ի վեր։ Սկսեալ Թադէոս և Բարդուղիմէոս առաքեալներից մինչև 20-րդ դարի սկիզբը գրեթէ անփոփոխ մեզ տուել է ճիշդ այն ձևով, ինչ որ յայտնի է մեզ մեր պատմագիրներից»։ Այստեղ ուրեմն «պատմագիր» ասելով պէտք է հասկանալ հին պատմագիրները միայն, որոնք «հազարաւոր դարերից ի վեր» բան են թողել մեզ։

Այժմ՝ «Սուրհանդակի» № 361-ում Ատրպետը գրում է. «Հետևաբար մենք որքան անբարեխիղճ ենք եղել, գրելով թէ՝ գրեթէ անփոփոխ մեզ տուել է ճիշդ այն, ինչ որ յայտնի է մեզ մեր հին եւ նոր պատմագիրներից, թող եզրակացնէ յարգելի ընթերցողը»։ Ատրպետը այս խօսքերը բերել է չակերտների մէջ և ինքն էլ ընդգծել է։ Ընթերցողին կը խնդրեմ միայն արձանագրել, որ «հին և նոր» խօսքերը նոր են աւելացված. իսկ «նոր» պատմագիրները «հազարաւոր տարիներ» սրանից առաջ չեն եղել։

«Մշակի» № 163-ում մենք գրել էինք. «Մենք չենք ասում, թէ այդ բոլոր քննութիւնները կատարել է ինքը՝ Օրմանեան սրբազանը։ Նա այս գրքում ի մի է ամփոփել թէ իր սեփական քննութիւնների և թէ ուրիշների ուսումնասիրութիւնների ճշգրիտ արդիւնքները։ Չը պէտք է մոռանալ, որ առաջին անգամ հայ կաթողիկոսների փոքր ի շատէ ճիշդ ցանկն էլ Օրմանեան սրբազանն է տուել մեզ»։

Ատրպետն այս խօսքերին պատասխանում է «Սուրհանդակի» № 361-ում. «Իսկ ինչ վերաբերում է կաթողիկոսական ցանկին, որին 50—60 տող նուիրել է Ե. Տէր-Մինասեանցը, ինքն ընդդիմախօսը արդէն խոստովանում է, թէ «ուրիշների ուսումնասիրութիւնների ճշգրիտ արդիւնքների ամփոփումն է» (ընդգծումներն իմն են)։

Խնդրում եմ միայն համեմատել իմ գրածը Ատրպետի ասածի հետ։ Ատրպետն այստեղ կեղծիք է կատարում արդէն. նա դիտմամբ բաց է թողել «թէ իր սեփական քննութիւնների» խօսքերը և վերջին ամբողջ պարբերութիւնը, որի մէջ շեշտված է, թէ Օրմանեանն է առաջին անգամ տուել մեզ կաթողիկոսների ճշգրիտ ցանկը իրանց թւականներով։

Ատրպետը շարունակում է № 361-ում («Սուրհանդակ»). «Օրմանեանի ասած ձևից դուրս է գալիս, որ հաւատոյ պահանջները և խորհրդոյ մատակարարութիւնները դուրս են հայ ժողովրդի իրաւասութիւնից, հետևաբար այդ արտօնութիւնը կղերի իշխանութեան է պատկանում»։ Ատրպետը միևնոյն ժամանակ երկիւղ է կրում, թէ օտարները Օրմանեանի գրքից այնպէս կը հասկանան, թէ աշխարհականները հաւատոյ խնդիրներում մասնակցելու իրաւունք չունեն։ Մենք սրան հակառակ «Մշակում» բերել էինք Օրմանեանի գրքի խօսքերը. «Ընտրեալ պատգամաւորներ... ժողովրդի ներկայացուցիչ եղողներ, եկեղեցական ժողովներու մէջ նստած են եպիսկոպոսներու և վարդապետներու հետ, մասնակցած են նոյն իսկ վարդապետական եւ բարեկարգական խնդիրներու վիճաբանութեանց եւ որոշմանց եւ իրենց ստորագրութիւնները դրած են ժողովական գործերու ներքեւ իբրեւ ժողովի իսկական անդամներ»։

Պարզ է ուրեմն, որ Օրմանեանի «ասած ձևից» այն չէ դուրս գալիս յամենայն դէպս, ինչ որ եզրակացնում է Ատրպետը, և դրա համար էլ շատ ի զուր է Ատրպետը ժողովրդական իրաւունքների պաշտպան դուրս եկել Օրմանեանի դէմ, որի գրածը բուն ժողովրդական իրաւունքների ամենաեռանդուն պաշտպանութիւն է միայն։

Իմ կողմից էլ վերջ տալով այս բանակռւին, ես յոյս ունիմ, որ ընթերցողը տեսաւ, թէ ինչ միջոցներով է բանակռիւ մղում Ատրպետը, և կը կարողանայ արժանի անունը տալ ուրիշի խօսքերի միտքը դիտմամբ աղաւաղելով և թերի մէջ բերող գրողներին։ Երուանդ Տէր-Մինասեան

ԳՈՐԻՍԻ ԴՊՐՈՑԻ ՄԻՋՆԱԴԷՊԻ ՇՈՒՐՋԸ

Որպէս պրոֆէսիօնալ ուսուցիչ չեմ կարող լռութեան տալ և հրապարակօրէն չարտայայտվել մի այնպիսի խոշոր միջնադէպի մասին, որ ահագին բարոյական նշանակութիւն ունի ներկայիս հայ ուսուցչութեան բարոյական հիմքերի գնահատման տեսակէտից։

Ընթերցող հասարակութիւնը երևի «Մշակի» № 141-ում Երևանի թեմ. խորհրդի քարտուղար Ն. Հայրապետեանի պաշտօնական բացատրութիւնից ծանօթ կը լինի, որ Գորիսի դպրոցի ուսուցիչները հրաժարվել են տարեվերջի հաշւետուութիւնը տալուց, պահանջելով հոգաբարձութիւնից իրանց ամառվայ ռոճիկները նախօրօք (впередъ), որի համար նրանք նոյնիսկ դպրոցից դասարանական ցուցակները տարել են իրանց տները։ Նոյնը հաստատեցին և «Մշակի» յաջորդ համարներում շրջ. տեսուչ Ս. Տէր-Մինասեանը, Գորիսի դպրոցի ուսուցիչ Սազանդարեանը և Արաքսը։

Ուրեմն փաստ է, որ Գորիսի ուսուցչութիւնը դրամական հաշիւներով առաջնորդվելով ոտնահարել է պարտականութեան սկզբունքը, մանկավարժական մի մեծ և վեհ սկզբունք, որի քարոզողները՝ հէնց իրանք ուսուցիչները պիտի լինէին։ Թէ բարոյապէս և թէ իրաւապէս Գորիսի ուսուցիչները ոչ մի իրաւունք չունէին հոգաբարձութեանը այդպիսի մի ուլտիմատում դնելու, հրաժարվելով հաշւետուութիւնից, նախ՝ որ մենք ուսուցիչներս շատ լաւ գիտենք, որ մեր ծխ. դպրոցներից և ոչ մէկը ապահոված չէ, և երկրորդ՝ որ Գորիսի դպրոցի ուսուցիչների աչքի առաջ այդ ուլտիմատումի օրերին հոգաբարձութիւնը մի շարք ծխ. ժողովներ է հրաւիրել դպրոցի տնտեսական մասին մտածելու համար, և երրորդ՝ որ նոյնիսկ պետ. գանձարանից պետ. դպրոցների ուսուցիչների ամբողջ ամառվայ ռոճիկները աւանսով չեն տրվում։

Այլ բան կը լինէր, եթէ հոգաբարձութիւնը առձեռն գումար ունենար և զլանար վճարելու և կամ հնարաւորութիւն ունենար խնդրոյն գանելու, բայց—որքան մենք տեղեկացանք—այդ հնարաւորութիւնն ևս չէ եղել։

Ուրեմն Գորիսի ուսուցչութիւնը ոչ մի հիմք չի ունեցել իր ուլտիմատումը դնելու, խանգարելով դպրոցական դիսցիպլինան, սասցնելով դպրոցից հոգաբարձութեանը, ծնողներին և հասարակութեանը և խիստ փոքրանալով իր աշակերտների աչքում։ Այօ, մենք ուսուցիչներս ամեն տեղ մեզ գաղափարական ենք ձևացրել, որով և ձեռք ենք բերել հասարակութեան յարգելի վերաբերմունքը դէպի մեզ։ Ամեն տեղ մեզ գերադասել են մեր բաղդակից պրօլետարներին—պրիկաշչիկներին—և մենք գաղափարական էլ պիտի մնանք։ Ահա ուսումն. տարին շուտով կը սկսվի. մենք բոլորս գիտենք, որ մեր դպրոցական նիւթականը ապահով չէ, և դարձեալ խնդրում ենք ընդունել մեզ այդ դպրոցը։ Թող ով որ վստահութիւն չունի իր ույժերի վրա ռոճիկների վճարման ձգձգումներին համբերելու, այժմեանից խնդրամատոյց չը լինի՝ ապագայի անախորժութիւնների պատճառ չը լինելու համար։ Եւ եթէ ուրիշները անուանել են Գորիսի ուսուցիչների այդ արարմունքը «աղայամիտ», մենք, որպէս ուսուցիչ, մեր ընկերների վարմունքը գտնում ենք ոչ միայն «աղայամիտ», այլև միանգամայն տգեղ և դատապարտելի։

Ուսուցիչ՝ Ի. Ս. Տ.-Մովսիսեանց

Երևան, 3 օգոստոսի

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Թիւրքաց զինւորական մինիստրը հաղորդել է ալբանական զօրքերի հրամանատար Սեդիւլլահ փաշային, որ սուլթանը ի տրիտուր նրա ծառայութիւնների՝ բարեհաճել է նրա ռոճիկը դարձնել ամսական 7500 պիաստր (600 րուբլի)։

✦ «Neue Freie Presse»-ն ասում է, որ Թիւրք կառավարութիւնը Պարսկաստան է ուղարկում զօրքեր, Թիւրքահպատակների պաշտպանութեան համար։

✦ Սալար-ուդ-Դօվլէի առաջապահ գունդը, բաղկացած 700 մարդուց, օգոստոսի 2-ին, գիշերով, առանց կռւի գրաւել է Համադանը։ Հեռագրատան գլխաւորը փախվեց։

✦ Մասնաւոր տեղեկութիւններին նայելով, Մահմէդ Ալին դեռ գտնվում է Բարֆրուշում, որտեղից ազատօրէն յարաբերութիւն է պահպանում Սարդար-Արշադի հրամանատարութեան ներքոյ գտնվող զօրաբանակի հետ։

✦ Կռւի դաշտից վերադարձած բախտիարները պատմում են, որ գերի ընկած և ապա վէրքերից մեռած Րաշիդ-Սալթանէն մեռնելուց առաջ ասել է. «Ես մեռնում եմ։ Մահմէդ Ալին տարվեց իր գործում»։

✦ Սալար-ուդ-Դօվլէն Համադանի նահանգապետ նշանակեց նախկին շահի կուսակիցներից մէկին։

✦ Պարսկաստանի ամերիկացի ֆինանսական խորհրդական Շուստերը մերժեց զրուցել «Колоколъ»-ի թղթակցի հետ։

✦ Պարսկաստանի հիւսիսից ստացվող տեղեկութիւնները ասում են, որ կառավարական զօրքերը անցնելով Ֆիրուզկէն, առանց ընդդիմադրութեան հանդիպելու հասել են մինչև Սավադկու և գնում են Սարիի վրա։

✦ Թէհրան են բերված Րաշիդ-ուս-Սալթանէի մարդկանցից 4 հոգի՝ շղթայակապ, որոնք գերվել են Ֆիրուզկէսում, կռւի ժամանակ։

✦ Ֆիրուզկի մօտ տեղի ունեցած մի քանի կռիւներից յետոյ Րաշիդ-ուս-Սալթանէի աւազակախմբի մնացորդները ցրված են։

✦ Թաւրիզում գրաւվել են Մարաղայի նահանգապետ Սամադ-խանի նամակները, որոնցով նա շահսէվաններին դրդելիս է եղել ապստամբելու, պատրաստակամութիւն յայտնելով Սալար-ուդ-Դօվլէի հետ։

✦ Թէհրանից դուրս են եկել կամաւորների վերջին խմբերը։ Կամաւորների մի փոքր խումբ մնացել է Թէհրանում, մայրաքաղաքի պաշտպանութեան համար։

✦ Երիտասարդ-Թիւրքերի կոմիտէն հերքում է այն լուրը, որպէս թէ Հիլմի փաշայի գալուստը Կ. Պոլիս կապ ունի մինիստրական ճգնաժամի հետ։

✦ Թէհրանից հաղորդում են, որ գրաւված են մի շարք փաստաթղթեր, որոնք ապացուցում են մի քանի նահանգապետների յարաբերութիւնը Մահմէդ-Ալիի հետ։

✦ Համադանից հաղորդում են, որ ամբոխը քարուքանդ է արել ոստիկանատունը, աղաղակելով «Կեցցէ Մահմէդ Ալին», «Անկցի սահմանադրութիւնը»։ Սահմանադրականները վախենում են փողոց դուրս գալ։

✦ Վերաթոյլատրվեց հրատարակել «Իրանը Նօվ» թերթը։

✦ «Temps»-ի ասելով՝ ֆրանս-գերմանական բանակցութիւնները Մարօկկօյի նկատմամբ որոշ աստիճան յետ են գնացել։ Կիդերլէն-Վեխտէրը Կամբոնի հետ տեսակցելու ժամանակ շարունակ նորանոր առաջարկութիւններ է անում։

✦ Սպանական կառավարութեան բերան «Imparcial» թերթը՝ համաձայն իր ստացած տեղեկութիւնների, որոնք ստացված են հաւատալի աղբիւրներից, հաւատացնում է, որ Գերմանիայի և Ֆրանսիայի միջև պատերազմը անխուսափելի է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

6 օգոստոսի

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Աւստրիայի առաջարկութեանը Սերբիան պատասխանեց, որ այժմ նա կարիք չէ զգում աւստրիական շուկան լայնացնելու, որովհետև իր մթերքներն է սպառում։

Խօլերայի առաջն առնելու համար Թիւրքական սահմանագլխի վրա պահակախումբը ուժեղացված է։

ՑԱՐԻՑԻՆ։ Հրդեհը ոչնչացրեց 24 պահեստ, ձկնեղէնով։ Նաև այրվեցին 8 վագօններ։ Վնասը աւելի քան 100,000 րուբլի է։

ԻՄԱՆ։ Գետի վարարումից գիւղերը մնացել են ջրի մէջ։ Ցանքսերը ոչնչացան. Ջուրը քշեց տարաւ հանդիպածը. փլատները խոշոր են։

ՄՈՍԿՎԱ։ Վախճանվեց յայտնի հնագէտ պրօֆ. Սամօկվասովը։

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Խօլերայի սկզբից հիւանդացել են 50, մեռել են 26 հոգի։

ՊԼԻՄՈՒՏ։ Գերմանահպատակ Շուլցը, կասկածվելով լրտեսութեան մէջ, կալանաւորվեց։

7 օգոստոսի

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Մեղուաբոյծների համագումարը քննում է ռուսաց հոգևոր վարչութեանը և զօրքին մեղր մատակարարելու հարցը։

ՏՐԻԵՍՏ։ Փայտի պահեստի հրդեհը ոչնչացրեց 700 քառ. սաժէն փայտ։

ՊԷԿԻՆ։ Կառավարութիւնը մտադիր է Մօնղոլիայում զաւառական հաստատութիւն մտցնել և ստեղծել նահանգապետի պաշտօն։

Շնորհիւ յորդ անձրևների և հեղեղների Հարաւային Մանջուրիայի և Եւրոպայի միջև հաղորդակցութիւնը մի շաբաթով խզվեց։

ՊԱՐԻԶ։ Ֆրանսիայի և Եապօնիայի միջև տասն տարով պայմանագիր կապվեց առևտրի և նաւագնացութեան մասին։

ԽԱՆԿՕՈՒ։ Համաչինական ցուցահանդէսը տեղի կունենայ 1915 թւին։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Ազնուականութեան պարագլուխների ժողովում Նովօչերկասկում համալսարան բանալու հարցի քննութեան ժամանակ սրտի պայթումից յանկարծամահ եղաւ նահանգական պարագլուխ Եժովը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Օդագնաց Եֆիմօվը Գատչինօյի աէրօդրօմում «Ֆարմանով» կատարեց առաջինը Ռուսաստանում գիշերային թռիչք. աէրօպլանում ունէր պրօժեկտօր և թռիչքի ժամանակ քարեր էր նետում։ Թռիչքը տևեց 40 րոպէ, 200 մետր բարձրութեան վրա։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

Վիկտոր Մանուէլեանին.—Մտէք խմբագրատուն և ստացէք ձեր անունով ստացված նամակը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ս. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Գ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։

Ա. Մ. ՓՈՒԼԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՁԱՑ—12½—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—1—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

3. 0—81

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդների՝

Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։

Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։

Կուկիա, Սեմեօնօվսկայա փողոց, № 16.

Տելեֆօն № 40.

(Ե.ու.կ.) 220. 100—58

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. ԹԱԴԵՈՍԵԱՆ

Ներքին եւ երեխաների հիւանդութիւններ

Գօլովինսկի, 18, տ. Դօրրժանսկիի, Արք. թատրոնի հանդէպ, տէլէֆօն № 901.

Հիւանդ. ընդունելութիւնը) 10—12 ժ. առ.) 6—7 ժ. երեկ.

(Ե.Տ.Կ.) 580. 100—32

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը։

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ

Ընդունելութիւնը) 10—11 ժ. առ. (երեխաների) ամեն օր) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)

Միքայէլեան փող., № 36.

(Կ.Ե.Հ.Շ.) 761. 13—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻ

հայոց դպրոցի համար հարկաւոր է ՈՒՍՈՒՑԻՉ ճեմարանաւարտ կամ թեմականաւարտ 5 տարվայ փորձառութեամբ. 20 դաս զանազան առարկաներ և աւագ-ուսուցչութեամբ 800 ր. տարեկան ռոճիկ. դիմել մինչև օգոստոսի 20-ը մանրամասն տեղեկութիւններ տալով նախկին ծառայութեան մասին և րեկօմենդացիաներով՝ Екатеринодаръ (Куб. обл.) армянское церковно-приходское попечительство.

Հոգաբարձու՝ Ն. Սաթունեան

(օ. մ.) 770. 3—1

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ

Իզմայլօվսկի պր., № 27

Պարիզ 1900. ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼՆԵՐ Նիժնի-Նօվգօր. 1896.

BEAUTÉ DU TEINT

EAU DE LYS DE NINON

ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ԿԱԹ—ԻՐԻՍԻ ԿԱԹ

Փափկացնում են կաշին և դարձնում նրան քնքոյշ և թաւշանման։

Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.

526. 7—3

ՌՈՒՍԻՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)

Հեղինակ հաշւապահութեան ձեռնարկի, որը հաւանութիւն է գտել առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութեան կողմից։

Երկու սեռի անձանց համար. 4-ամսեայ դասընթացք, ամենօրեայ պարապմունքներով։

Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից. Դասընթացքներում անցնում են՝ հաշւապահութիւն և այլ առևտրական առարկաներ, արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղեր, որոնք կապ ունեն նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան հետ, ամեն մեթօդներով, Իտալական կրկնակի հաշւապահութեան սիստեմով։

Դասատուները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։ Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտուութեամբ։

Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում են ձրիաբար։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։

Անձամբ և նամակներով դիմել դասընթացքների հիմնադրին՝ Թիֆլիս, Նիկօլայեվսկայա փողոց, 22, սեփ. տուն, տէլէֆօնը № 744.

(Ե. Հ. Կ.) 772. 0—1

ԹԻՖԼԻՍԻ 2-ՐԴ ՈՒԹԴԱՍԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

(ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ)

յայտարարում է, որ փոխադրական քննութիւնները տեղի կունենան օգոստոսի 26-ին և 27-ին. իսկ ընդունելութեանը՝ օգոստոսի 31-ին և սեպտեմբերի 1-ին, 2-ին և 3-ին։ Նախապատրաստական դասարանների ստորին բաժանմունքները ընդունվում են երեխաները առանց քննութեան ենթարկվելու։

Գրասենեակը բաց է ամեն օր առաւօտեան ժամը 10—1-ը։

Պանասեվիչա փողոց, սեփ. տ. № 38 (8-րդ քաղաքամասում)։

(11, 14, 21, 28) 763. 5—1

ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

երկու սեռի մանուկների համար

պետական կլասիկ. պրօգիմնազիաների բոլոր ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ

Ընդունելութեան քննութիւնները պատրաստականի ստորին, միջին և բարձր բաժանմ. և առաջին դասարան մտնելու համար՝ օգոստոսի 27-ին, առաւ. ժամը 9—1-ը։ Յաջորդ դասարանները բացվելու են հետզհետէ՝ սարէ-ցտարի։ Սօլօլակ, Սերգէյեվսկայա փող., սեփական տ. № 20. 753. 8—2